

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół

ZBIÓR RĘKOPISÓW I ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH

ZESPÓŁ (FOND) 76.

CZEŚĆ III. ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH.

114. „Czynność Komitetu Towarzystwa Gospodarczego w sprawie podniesienia chowu bydła”.
1880.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Бібліотека 616-го АН УРСР
ДИЛІНІ ПСИХОНІСІВ
14 жб 1106а.114 / н. 14

Handwritten signature or note in the top right corner.

CZYNNOŚCI KOMITETU

c. k. gal.

TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO,

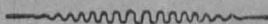
w s p r a w i e

podniesienia chowu bydła

OD CZASU OTRZYMANIA SUBWENCJI

ZE SKARBU PAŃSTWA.

(1868-1880)

WE LWOWIE.

Z drukarni Anny Wajdowiczowej (przedtem Poremby), Rynek 1. 9.

Pod zarządem Szczęsnego Bednarskiego.

1880.

L. 754. r. 1868.

Ministerstwo rolnictwa zawiadamiło Komitet Towarzystwa gosp. pod dniem 13. Czerwca 1868 l. 1322/731 o wyznaczeniu subwencji ze skarbu państwa na premiowanie chowu bydła.

Na podstawie uchwał 36. Ogólnego Zgromadzenia, powziętych na posiedzeniu dnia 5. Lipca 1868 r. wniósł Komitet Towarzystwa w odpowiedzi na powyższy reskrypt ministerjalny przedstawienie do Ministerstwa rolnictwa z żądaniem subwencji w kwocie 5100 zł. do równego podziału na trzy strefy: podolską, podgóorską i równin północnych, przyjmując w tej ostatniej dwie subdywizje (*Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa gosp. od dnia 15. Czerwca 1868 do końca Stycznia 1869*).

Każda z powyższych stref ma zawód bydła właściwy, nadający się przeważnie bądź do podoju, bądź do opasu, bądź do roboty. Komitet przedstawia potrzebę premiowania chowu bydła w tym, każdej strefie właściwym, kierunku i wnosi aby premiować nie sztuki pojedyncze, ale całe obory.

W pierwszej linii co do premiowania postawił Komitet samochodów, w drugiej krzyżowanie. Oznaczono zarazem jako stacje konkursowe w każdej z trzech stref: Radziechów, Stanisławów i Drohobycz. Oznaczono skład komisji sądzących i postanowiono że orzeczenia tych komisji obowiązywać mają przez przeciąg lat pięciu. (*Sprawozdanie j. w.*).

Pierwsza subwencja.

Strefy.

Stacje konkursowe.

Rok 1868.

L. 976. r. 1868.

Ministerstwo rolnictwa reskrytem z dnia 28. Sierpnia 1868 r. l. 2059/1232 wyznacza jako subwencję na podniesienie chowu bydła w Galicji wschodniej na rok 1868 kwotę łączną 5100 złr. z czego 2100 złr. przeznaczają na zakupno buhajów, zaś 3000 złr. na premiowanie chowu bydła, do podziału na trzy strefy, na każdą strefę po 1000 złr. w. a. Zgadza się na wyznaczone przez Komitet stacje konkursowe i kolej premiowania; lecz kładzie w pierwszym rzędzie poprawę ras krajowych przez krzyżowanie z rasami obokrajowymi. Co do wniosku Komitetu aby premiować całe obory,

Rok 1868.

zgadza się z tem, w ten sposób aby z kwoty, przeznaczonej na każdą strefę, użyć 400 złr. na premiowanie całych obór, posiadających najmniej 30 sztuk, zaś dalszych 400 złr. na premiowanie sztuk pojedynczych pomniejszemi kwotami, wszakże nie poniżej 30 złr.

Pozostające 200 złr. przeznacza c. k. Ministerstwo na opędzenie kosztów podróży i innych wydatków przy premiowaniu. Oznaczenie reszty warunków, wysokości nagród i t. p. pozostawia Komitetowi, z tem jedynie zastrzeżeniem że każda sztuka premiovana musi, pod utratą nagrody, przez jeden rok być użyta do rozpłodu w kraju.

Weterynarz. Do premiowania nie będzie delegowany komisarz rządowy, ale musi być wezwany weterynarz.

Przeznaczona na zakupno buhajów kwota 2100 złr. ma być porównie pomiędzy trzy strefy podzielona, a buhaje zakupione mają być oddawane gminom lub pojedynczym gospodarzom.

Wybór ras stosownych dla każdej strefy, tudzież zakupno buhajów, pozostawiło Ministerstwo Komitetowi Towarzystwa gosp. stawiając tylko ten warunek aby prowadzone były rejestra stanowienia i aby dochód z sprzedaży buhajów znów na tenże sam cel był użyty.

Komitet Towarzystwa gosp. na posiedzeniach z dnia 10. Października 1868 i 2 Stycznia 1869 uchwalił:

- 1) Przyjąć za podstawę dalszych czynności zasady, położone w powyższym piśmie ministerjalnem z dnia 1. Września 1868.
- 2) Zamianować osobną *ad hoc* komisję z 7 członków, z całego kraju, do ułożenia planu postępowania przy zakupnie buhajów i premiowaniu bydła, tudzież odnośnych instrukcji. Do komisji tej powołał Komitet pp. Stanisława Chojeckiego, Dyzmę Chromego, Szumańczowskiego, profesora Strusiewicza, Marcelego Bogdanowicza, Jana Sołowija i Andruszewskiego.
- 3) Udać się do Towarzystw gospodarskich zagranicznych z zapytaniem w jaki sposób prowadzą się tamże metryki i rejestra stanowienia, prosić o przysłanie formularzów, tudzież o zawiadomienie pod jakimi warunkami rozdają się tamże nagrody za chów bydła i jakie istnieją w tym względzie instrukcje?
- 4) Zapytać Oddziały Towarzystwa gosp. w które okolice byłoby najwłaściwiej dać buhaje i wezwać aby zażądały deklaracji od gmin i pojedynczych właścicieli obór, którzyby buhaje wzięść chcieli, a to pod warunkami, określonymi przez komisję Krakowską w instrukcji z dnia 8. Grudnia 1868 r.

Komisja
centralna.

Komisja centralna odbyła dwa posiedzenia, na dniu 25 i 26 Czynności komisji centralnej.
Stycznia 1869 pod przewodnictwem p. Marcelego Bogdanowicza.

Komisja uchwaliła

a) co do zakupu buhajów:

- 1) mieć głównie na celu bydło włościańskie,
- 2) dla każdej strefy zakupić tylko rasę jedną,
- 3) zakupić buhaje w kraju z obór znanych z hodowli ras poprawnych, a później dopiero sprowadzać buhaje z zagranicy i te dawać hodowcom większym, pod warunkiem iż mają dać po roku cztery sztuki przychowku, nie określając płci, dla rozdania na premie hodowcom mniejszym.

Uchwalono zarazem rozdział Oddziałów Towarzystwa gosp. pomiędzy trzy strefy jak następuje:

- a) Do strefy podolskiej zaliczono Oddziały: Borszczów, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Horodenkę, Husiatyn, Rohatyn, Bóbrkę, Stanisławów, Tarnopol, Zaleszczyki.
- b) Do strefy podgórskiej: Birczę, Drohobycz, Kałusz, Sambor, Sanok, Stare-Miasto.
- c) Do strefy północnej: Brody, Jarosław, Kamionkę Strumiłową, Lwów, Przemyśl, Rawę, Gródek, Sokal, Złoczów.

W skutek powyższego podziału uchwaliła komisja wniosek aby kwotę subwencyjną 2100 złr. podzielić w ten sposób iżby dla strefy podolskiej przeznaczyć 880 złr., dla strefy podgórskiej 560 złr., a dla północnej 660 złr. w. a.

W końcu uchwalono utworzyć w każdej strefie komisję strefową, mającą się zajmować oznaczeniem rasy, zakupnem buhajów i rozmieszczeniem tychże.

Komisje strefowe.

Komisje strefowe mają się składać z delegatów oddziałowych, po jednemu z każdego Oddziału, do strefy należącego, do którego to składu wchodzi także referent komisji centralnej. Referentami rzeczonymi mianowano w strefie podolskiej p. Suchodolskiego, w podgórskiej p. Andruszewskiego, w północnej p. Strusiewicza.

Referenci komisji centralnej.

Dodatkowo uchwalono umieścić w instrukcji dla referentów komisji centralnej aby komisje strefowe trzymały się ściśle uchwał komisji centralnej; aby w każdej strefie zaprowadzono rasę jedną, tejże strefie właściwą i aby komisje strefowe zajmowały się wyłącznie zakupnem buhajów dla całej strefy, tak aby każda strefa wyłącznie tylko jedną, najodpowiedniejszą jej rasę hodowała, wreszcie aby buhaje, umieszczone na stacjach, nie były puszczone bezpłatnie, a kwoty stąd uzyskane były oddawane do ogólnego funduszu na zakupno buhajów.

Instrukcja dla referentów komisji centralnej.

Uchwalono też przypomnieć Oddziałom Towarzystwa gosp. aby ile możności starały się o zaprowadzenie po gminach pastuchów gromadzkich, tudzież aby na pastwiska nie puszczano buhajów włościańskich.

b) Co do premiowania.

Ponieważ na rok 1868 Ministerstwo zatwierdziło już zasady przez Komitet wytknięte, przeto uchwaliła komisja trzymać się na ten rok rzeczonych zasad.

Na przyszłość zaś zmienić tryb premiowania w ten sposób iżby rozdawano:

75	premiów za krowy po	20	złr. wa.
75	" " jałówki dwuletnie po	15	" "
75	" " trzymiesięczne cieliczki po	5	" "

w ogóle premji 225.

Te rozdać stosunkowo do rozległości terytorjalnej pomiędzy Oddziały, które oznaczają czas konkursu i mają się starać aby jak najwięcej z powyższych nagród otrzymali włościanie, a tylko jedną piątą ($\frac{1}{5}$) kwoty premiowej zachować dla większych właścicieli.

Komisje
premiowe.

Komisje premiowe winny się składać z 3 członków, mianowicie z delegata Komitetu Towarzystwa gosp. delegata Wydziału Rady powiatowej i delegata Oddziału Towarzystwa gosp. (*Protokół posiedzeń komisji z dnia 25. i 26. Stycznia 1869.*)

Wszystkie powyższe wnioski komisji, co do zakupna buhajów, przyjęto na radzie Komitetu Towarzystwa gosp. dnia 30. Stycznia 1869 r. *en bloc*, z tą jedynie zmianą (uchwaloną dodatkowo na posiedzeniu Komitetu dnia 3. Lutego 1869) że na każdą strefę przeznaczono równą kwotę po 700 złr. wa. na zakupno buhajów, a to ze względu że każda strefa obejmuje równy prawie obszar: po trzy miliony morgów przeszło.

Co do premiowania bydła uchwalił Komitet na temże posiedzeniu (30 Stycznia 1869) także powyższe wnioski komisji, z następującymi trzema dodatkami:

- 1) Aby 2 członków z komisji zakupna wchodziło do komisji premiowania.
- 2) Komisje strefowe do zakupna i rozmieszczenia buhajów wybrać na lat pięć.
- 3) Komisje te, jako wspólne komisje Oddziałów i komisji centralnej, będą sprawować nadzór w kierunku instrukcją wytkniętym. (*Protokół posiedzeń Komitetu z dnia 29. Stycznia 1869. l. 122.*)

Okólnik do Towarzystw rolniczych zagranicznych.

W myśl przytoczonej powyżej uchwały z dnia 10. Października 1868 przesłał Komitet Okólnik pod dniem 30. Września 1868 l. 976 do trzydziestu kilku Towarzystw gospodarskich niemieckich z wezwaniem o przysłanie wskazówek, instrukcji i formularzów, dotyczących prowadzenia metryk i rejestrów stanowiących, premiowania bydła, kontroli i t. p. Na rzeczony Okólnik odpowie-

działo 13 Towarzystw. (L. 1111, 1131, 1141 — 43, 1209, 1210, 1224, 1252, 1259, 1277 z roku 1868. L. 3, 5 z roku 1869).

Zakupno buhajów z subwencji na rok 1868.

(5100 zł. po 700 zł. na chów bydła, po 1000 zł. na premiowanie dla każdej strefy).

Ponieważ komisja strefowa równin północnych nie zebrała się w terminie oznaczonym, przeto Komitet Towarzystwa gospod. zajął się sam zakupnem buhajów dla tej strefy, w którym to celu wysłał profesora Pańkowskiego z Dublan (*Uchwała Komitetu Towarzystwa gosp. z dnia 24. Kwietnia do l. 462*) do Krakowa, aby tam na wystawie rolniczej i w okolicy zakupił buhaje czystej krwi. Skutkiem powyższego polecenia zakupił profesor Pańkowski 5 buhajów rasy holenderskiej i te umieszczono na stacjach:

Zakupno buhajów.

- w Korczowie (Oddział Rawsko-Cieszanowski;)
- „ Żelechowie „ Kamionecki
- „ Wysocku „ Brodzki
- „ Brodkach „ Brodzki
- „ Zamojskach „ Jarosławski.

Komisja strefy podgórskiej zakupiła 7 buhajów i te umieszczono:

- w Turzem (Oddział Staremiasto-Sambor)
- „ Gródku
- „ Komarnie } (Oddział Rudeńsko-Gródecki)
- „ Tuligłowach }
- „ Żurawnie } (Oddział Żurawieński).
- „ Kuliszówce }
- „ Weldzirzu }

Komisja strefy podolskiej zakupiła 7 buhajów, te rozmieszczono:

- w Mieczyszczowie (Oddział Brzeżański)
- „ Żabińcach „ Husiatyński
- „ Krasówce „ Tarnopolski
- „ Mikulińcach „ Horodeński
- „ Ostrowie „ Bobrecki,

tudzież w Oddziale Buczackim i Stanisławowskim.

Komitet Towarzystwa gosp. nie mógł zastosować się ściśle do instrukcji Ministerstwa aby buhaje umieszczać przeważnie po gminach, bo gminy nie chciały takowych przyjmować a niektóre (Wola Pełkińska) cofnęły uczynione już deklaracje.

Oddziałom, posiadającym stacje buhajów, przesłał Komitet Towarzystwa gosp. formularze rejestrów stanowienia i poruczono

im nadzór nad buhajami. (*Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa gosp. za rok 1869.*)

Premiowanie.

L. 462 i 622 z r. 1869.

Instrukcja
dla
komitetu
sędziów.

Komitet Towarzystwa gosp. pod dniem 24. Kwietnia i 5. Czerwca 1869. uchwalił instrukcję dla komitetu sędziów do premiowania bydła rogatego i przesłał każdej strefie ze stosownemi odmianami (l. 622, 890, 896, 769, 681).

Uchwałą Rady Komitetu z dnia 5. Czerwca postanowiono zgodnie z żądaniem Ministerstwa do składu komisji premiowej dodać weterynarza.

Premiowanie.

Premiowanie z subwencji na rok 1868 odbyło się w strefie równin północnych w Jarosławiu dnia 20. Czerwca 1869 r.

Rozdano 8 premii, mianowicie:

2	premia	po 50	zł. w. a.
2	"	" 40	" "
4	"	" 30	" "
			<hr/>
Razem			300 zł. w. a.

Pozostała po strąceniu kosztów z całej dla Oddziału Jarosławskiego kwoty premiowej (500 zł.) kwotę 181 zł. w. a., przesłał Komitet Towarzystwa gospod. Oddziałowi Przemyskiemu, na premiowanie bydła w listopadzie tegoż roku.

Premiowanie odbyło się w Mościskach 26. Listopada 1869. Rozdano:

1	nagrodę	. . .	40 zł. w. a.
1	"	. . .	30 " "
1	"	. . .	30 " "
			<hr/>
Razem			. 100 zł. w. a.

Resztę, przeznaczoną na premiowanie całych obór, po strąceniu kosztów przeznaczył Komitet l. 632 z r. 1870 na dwie premie po 30 zł. w. a. do rozdania podczas wystawy rolniczej w Przemyśle.

Premiowanie w Brodach nie odbyło się w tymże roku, a to z powodu zarazy bydła i odroczenia wystawy rolniczej w Brodach. Natomiast Komitet uchwalił odbyć premiowanie w Kamionce Strumiłowej, lecz i to dla słoł jesiennych nie odbyło się.

Przeznaczoną na ten cel kwotę zwrócił Oddział Kamionecki Komitetowi i tę na premiowanie na rok następny zachowano.

W strefie podolskiej odbyło się premiowanie:
w Horodence dnia 20. Września 1869 r.

Rozdano na premia 250 złr. mianowicie:

1. nagrodę . . .	100 złr. w. a.
1. " . . .	50 " "
1. " . . .	40 " "
2. " . . .	po 30 zł. 60 " "
<hr/>	
Razem	250 złr. w. a.

Pozostałą resztę z sumy dla tejże strefy przeznaczonej (100 zł.) zwrócił Oddział Horodeński Komitetowi, który postanowił użyć jej na premiowanie bydła w tejże strefie w trzech stacjach, mianowicie w Tarnopolu, Czortkowie i Brzeżanach z wiosną roku następnego (1870).

W strefie podgórskiej odbyło się premiowanie:
w Samborze 12 Października 1869.

Rozdano: 3 nagrody po . 50 złr. w. a.

1 " . . .	40 " "
6 " . . .	30 " "

razem 10 nagród w sumie łącznej 370 złr.

Pozostałą kwotę zwrócono Komitetowi Towarzystwa gospod. który uchwalił użyć ją na premiowanie bydła w połowie w Oddziale Sanoekim, w połowie w Oddz. Żurawieńskim z wiosną r. 1870.

Z powyższych nagród sześć otrzymali włościanie. (*Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa gosp. za rok 1869.*)

Premiowano tak całe obory, jak pojedyncze sztuki.

Z pozostałości subwencyjnej na premiowanie z roku 1868 premiowano dopiero w roku 1870 jak następuje, mianowicie:

L. 781.

W strefie północnej

W Kamionce Strumiłowej odbyło się premiowanie dnia 14go Czerwca 1870 r.

Rozdano:

1. nagrodę . . .	80 złr.
1. " . . .	70 " "
2. " . . .	40 " "
4. " . . .	30 " "

razem 8 nagród w sumie 350 złr.

W strefie podolskiej odbyło się premiowanie:
w Brzeżanach dnia 30. Marca 1870 r.

Rozdano:

2. nagrody po	50 złr.
1. " . . .	40 " "
3. " . . .	30 " "

razem 6 nagród w kwocie 230 złr.

W Tarnopolu premiowano dnia 31 Marca i 27 Lipca 1870 r.

Rozdano :

1. nagrodę za oborę .	100 złr.
1. " " sztukę .	40 "
1. " " " " .	30 "

razem 3 nagrody w sumie 170 złr. w. a.

W Ułaskowcach premiowanie nie przyszło do skutku z powodu zarazy bydłowej — Natomiast premiowano :

w Czortkowie dnia 3. Maja 1871 r.

Rozdano :

1. nagrodę za oborę . . .	100 złr.
1. " " sztukę pojed.	40 "
2. " " " " " po	30 "

razem 4 nagrody w sumie 180 złr. w. a.

W strefie podgórskiej premiowano :

w Sanoku dnia 30. Września 1870 r.

Rozdano w monecie brzęczącej, dla większej zachęty włościan :

4 nagrody po	6 talarów
4 " " "	5 "
4 " " "	4 "
4 " " "	3 "
12 " " "	2 "
14 " " "	1 "
1 " " "	1 złr. w. a.

Razem nagród 43 w sumie 110 talarów i 2 złr. w srebrze.

Nadto dano pastuchom tych obór, których właściciele zrzekli się nagrody, po 1 talarze srebrnym.

W Żurawnie ogłoszone na dzień 16 Października premiowanie nie odbyło się aż dnia 30 Maja 1871 r.

Rozdano :

2 nagrody za obory po	60 złr. w. a.
2 " " " " " "	30 " "

W ogóle premiowano głównie bydło włościańskie. Włościanie otrzymali przeszło 40 nagród, z tych w samym Sanoku przeszło 30. (*Sprawozdanie Komitetu za rok 1870.*)

Rok 1869.

L. 708. r. 1869.

Subwencja na rok 1869.

Ministerstwo rolnictwa wyznaczyło na rok 1869 (*Reskrypt do l. 2866/1019.*) subwencję na podniesienie chowu bydła w Galicji wschodniej 7200 złr. w. a. z zastrzeżeniem że kwota rzeczona ma być wyłącznie, albo przynajmniej w przeważnej części, użyta na za-

kupno buhajów ras poprawnych, albowiem premiowanie uznaje Ministerstwo za rzez odpowiedną tam tylko gdzie chów bydła znajduje się już na stopie wysoce poprawnej, gdzie zatem jest już bydło godne rzeczywiście współubiegania się o nagrodę.

Co do przenoszenia funduszów z jednej pozycji na drugą w rubryce kwot subwencyjnych (*virement*) Minister nie zezwala na takowe bezwarunkowo, lecz zastrzega sobie zatwierdzenie za każdym razem przedłożonych mu w tym przedmiocie wniosków.

L. 1272. Rada Komitetu dnia 18. Grudnia 1869.

Z subwencji na rok 1869 przeznaczono:

- a) 6000 złr. w. a. na zakupno buhajów rasy poprawnej w kraju,
- b) 1200 złr. na najem buhajów dla użytku gmin, po 50 złr. za wynajęcie buhaja rocznie.

Tym celem wezwał Komitet Oddziały (*Okólnik pod dniem 22 Grudnia 1869*) aby oznajmiły jakiego pochodzenia i rasy buhaje mieć pragną? Którzy posiadacze obór większych byliby gotowi za subwencję roczną 50 złr. w. a. wynająć własnego buhaja na użytek bezpłatny gminy, z ograniczeniem puszczenia tylko do 50 sztuk rocznie?

Równocześnie ogłosił Komitet przez dzienniki wezwanie do właścicieli obór rasy poprawnej w kraju aby zawiadomili ile buhajów, jakiej rasy i wieku, i po jakiej cenie mają na sprzedaż?

W odpowiedzi na rzezony Okólnik z dnia 22. Grudnia 1869 złożyły Oddziały przez swych delegatów na Radzie Ogólnej dnia 10 Lutego 1870 następujące oświadczenia:

Oddział Borszczowski oświadczył się dla swej okolicy za buhajami rasy szwajcarskiej.

Oddział Bobrecki oświadczył się za rasą holenderską.

Oddział Przemyśl-Mościska-Jaworów, zażądał dla okolic górzystych i piaszczystych rasy Ayrshire, dla równin Przemysko-Mościskich rasy holenderskiej.

Oddział Rudki-Gródek żądał 1 Ayrshira, 1 Holendra, 1 Szwajcara.

Oddział Drohobycz-Stryj 1 Holendra, 1 Shorthorna.

Oddział Sokalski żąda rasy holenderskiej.

Oddział Sambor-Staremiasto-Turka 1 Shorthorna, 1 Ayrshira, 1 Holendra.

Oddział Żurawieński żąda rasy holenderskiej.

Oddział Brodzki rasy holenderskiej.

Zgłoszeń z Oddziałów o umieszczenie buhajów otrzymał Komitet 13 z zamówieniem sztuk 44.

Z oświadczeniem gotowości najmu buhajów za opłatą 50 złr. od sztuki, zgłosiło się tylko 11 właścicieli obór, co uczyniło razem 550 złr. w. a. którą to kwotę potrąciwszy od kwoty subwencyjnej,

Podział
subwencji.

na ten cel przeznaczonej, pozostało 650 złr. Sumę tę uchwalił Komitet dobić do kwoty przeznaczonej na zakupno buhajów. (*Posiedzenie Komitetu z d. 23 Marca 1870*).

L. 458.

Zakupno
buhajów.

Zakupno buhajów poruczono Dyrektorowi szkoły Dublańskiej, p. Zygmuntowi Strusiewiczowi.

Zakupiono w oborach krajowych sztuk 17, mianowicie:

6 Szwajcarów, 8 Holendrów, 3 Ayrshirów.

Shorthornów postanowiono nie zakupować z powodu że takowych nie było można dostać w kraju, a zakupno i sprowadzanie z zagranicy zbyt wielkie pociągnęłyby za sobą koszta. (*Posiedzenie Komitetu z dnia 23 Marca 1870*).

Stacje buhajów
własnych.

Zakupione buhaje umieszczono jak następuje:

W Oddziale Brzeżańskim 2, Bobreckim 2, Brodzkim 1, Jarosławskim 2, Kamioneckim 1, Lwowskim 1, Przemyskim 1, Rawskim 1, Rudeńskim 4, Samborskim 1, Sanockim 1.

Nadto sprowadzono na stację do Dublan oryginalnego buhaja z Holandji.

Utworzono zatem nowych stacji 18, co z poprzednio założonymi uczyniło razem 36 stacji, a że dwa buhaje zdechło, (w Komarnie i Ostrowcu) przeto zostało stacji własnych 34.

Stacje buhajów
wynajętych
dla włościan.

Stacji z buhajami najętymi utworzono 11, mianowicie:

W Oddziale Rudeńskim w Dolinianach, Koropużu, Horbaczu, Mokrzeanach.

W Oddziale Brzeżańskim w Toustobabach, 2 buhaje.

W Oddziale Bobreckim w Dźwinogrodzie.

W Oddziale Drohobyckim w Rycheicach.

W Oddziale Sokalskim w Tuszkowie, Pieczygórach, Poturzycy.

Razem utworzono tedy w ciągu roku 1870 z pieniędzy subwencyjnych na rok 1869, własnych i najętych stacji buhajów 45, w 20-stu Oddziałach.

L. 708. r. 1869.

Księga
rodowodowa.

Na ułożenie i wydanie księgi rodowodowej bydła rogatego otrzymał Komitet subwencję 500 złr.

Czynność w r. 1870 ograniczała się tylko na zbieraniu materiałów.

Subwencja na
podniesienie
gospodarstwa
mlecznego.

Na podniesienie gospodarstwa mlecznego otrzymał Komitet subwencję 300 złr. a to na stypendja w celu studjowania dobrego serownictwa i obchodzenia się z nabiałem, lub na zasilenie spółek produkcji mlecznej.

Gdy na zapytanie Komitetu żaden z hodowców bydła, zajmujących się fabrykacją serów, nie oświadczył się skłonnym do przyjęcia stypendystów na naukę — kwota powyższa pozostała na inny cel, później oznaczyć się mający. (*Sprawozdanie Komitetu za rok 1870*.)

Rok 1870.

L. 883. r. 1870.

Na rok 1870 udzieliło Ministerstwo rolnictwa ze skarbu państwa 7200 złr. wa. subwencji na premiowanie bydła i zakupno buhajów. Subwencja na rok 1870.

Rok 1871.

L. 1091 r. 1871.

Ministerstwo rolnictwa (pod dniem 9. Sierpnia do l. 2553/720) wyznacza jako subwencję na chów bydła (zakupno buhajów i premiowanie) na rok 1871 ze skarbu państwa takąż samą kwotę, jak roku poprzedniego, 7200 złr. wa. i pozostawia do ocenienia Towarzystwu gospodarskiemu czy nie zechce z tej kwoty użyć część pewną także na ułożenie księgi rodowodowej i stypendja na podniesienie gospodarstwa mlecznego, na co w innych okolicznościach chętnie osobnej udzieliłoby subwencji. Subwencja na rok 1871.

W roku 1871 posiadał zatem Komitet do rozporządzenia subwencję za rok 1870, wraz z pozostałościami z lat dawniejszych w kwocie łącznej 11.144 złr. 80 ct.
subwencję za rok 1871 7.200 „ — „
Razem 18.344 złr. 80 ct.

Na posiedzeniu dnia 23. Lutego 1871 uchwalił Komitet: Przystąpić bezzwłocznie do zakupna buhajów w kraju za sumę 5000 złr. wa.

Poruczyć zakupno profesorowi Pańkowskiemu w porozumieniu z dyrektorem Zakładu Dublańskiego p. Strusiewiczem.

Wezwać Oddziały aby zamianowały Inspektorów (gdzie ich jeszcze niema) do nadzorowania stacji buhajów rządowych.

Ułożyć instrukcję dla tychże Inspektorów, z poleceniem składania co pół roku raportów Komitetowi.

Prosić Ministerstwo aby nieużyta subwencję na podniesienie gospodarstwa mlecznego w kwocie 300 złr. zezwoliło użyć na szkołę owczarstwa. (*Protokół posiedzeń Komitetu z r. 1871.*)

Na mocy powyższej uchwały zakupiono w kraju 18 buhajów, a gdy dalsze zakupno w kraju okazało się rzeczą niemożliwą, z powodu braku buhajów odpowiednich w oborach krajowych, przeto uchwalił Komitet, na posiedzeniu dnia 24 Marca 1871, przystąpić do zakupna buhajów za granicą. Zakupno buhajów.

Tym celem wyasygnował do pozostałej od zakupna w kraju kwoty 2000 złr. jeszcze 1000 złr. (*Posiedzenie Komitetu z d. 1 Kwietnia*) a później znów 1000 złr. zatem razem sumę 4000 złr. w. a.

i uchwalił jako zasadę: Zakupione za granicą buhaje dawać tylko właścicielom znakomitych obór, na ich własny użytek, z obowiązkiem oddania własnego buhaja na użytek gminy, lub kilku sztuk przychowku do rozporządzenia Komitetu.

Gminom dawać buhaje tańsze zakupione w kraju, jako też odstąpione przez powyższych właścicieli znakomitych obór.

Zasadę najmowania buhajów na użytek gmin utrzymać i nadal.

Ułożyć wyczerpującą instrukcję dla stacji buhajów, Oddziałów gospodarskich i Inspektorów.

Uchwalono zarazem że biorący na stację buhaja obowiązany będzie dozwolić dopuszczenia buhajów dwuletnich przynajmniej do 10 — starszych do 15 krów obcych.

Na mocy powyższych uchwał zakupił profesor Pańkowski za granicą, za dwoma razami, buhajów 13, zaczem z zakupionemi dawniej wynosiła liczba zakupionych w roku 1871 buhajów ogółem sztuk 31 — a to mianowicie:

Holendrów 15, Szwajcarów 9, Szwyców 2, Ayrshirów 4, rasy krajowej 1.

Stacje buhajów
własnych.

Z końcem roku 1871 było stacji buhajów własnych 60 — mianowicie:

W Oddziale	Bobreckim . . .	stacji	2
"	Brodzkim . . .	"	3
"	Brzezańskim . . .	"	3
"	Buczackim . . .	"	5
"	Horodeńskim . . .	"	2
"	Husiatyńskim . . .	"	3
"	Jarosławskim . . .	"	4
"	Kamioneckim . . .	"	4
"	Lwowskim . . .	"	8
"	Przemyskim . . .	"	4
"	Rawskim . . .	"	2
"	Rudeńskim . . .	"	6
"	Samborskim . . .	"	4
"	Sanockim . . .	"	2
"	Sokalskim . . .	"	1
"	Stanisławowskim . . .	"	1
"	Tarnopolskim . . .	"	1
"	Złoczowskim . . .	"	2
"	Żurawieńskim . . .	"	3
	Razem . . .	stacji	60

Co do rasy umieszczonych było w powyższych stacjach:

Holendrów	sztuk 29
Szwajcarów	„ 16
Szwyców	„ 2
Ayrshirów	„ 8
Rasy krajowej:	
Podolskiej lub Besarabskiej	„ 5

Oprócz stacji buhajów własnych było w roku 1871 za najem 5 stacji, mianowicie:

4 w Oddziale Rudeńskim,
1 „ Bobreckim.

Na posiedzeniu 20. Maja 1871 uchwalił Komitet że:

Inspektorowie do nadzoru buhajów mianowani będą przez Komitet na przedstawienie Oddziałów gospodarskich i mają jeździć za dyetami, których wysokość równać się będzie dyetom w Towarzystwie kredytowym używanym.

Na posiedzeniu 3. Czerwca 1871 uchwalono instrukcję dla Inspektorów stacji buhajów subwencyjnych (*do l. 705 r. 1871*).

Ogółem wydano w ciągu roku 1871 z całej sumy subwencyjnej, pozostałej do rozporządzenia Komitetu, 8307 zł. 4 ct. w. a.

Zaczem:

z końcem roku 1871 pozostało do dalszego rozporządzenia	10.037 zł. 76 ct.
przyzwolona reskr. ministerjalnym z dnia 1. Maja 1872 r. subwencja na rok 1872 wynosiła	7.200 „ — „
Przeło rozporządzał Komitet w roku 1872 sumą	17.237 zł. 76 ct.

Rok 1872.

Z powodu trudności nadzorowania buhajów subwencionowa- Zmiana systemu.
nych na stacjach i innych niedogodności, które się w praktyce okazały, uchwalił Komitet na posiedzeniu dnia 24 Lutego 1872 r. zmienić dotychczasowy system umieszczania bezpłatnie buhajów subwencionowanych po kraju i zaprowadzić sprzedż przez licytację buhajów, zakupionych za pieniądze subwencyjne, po cenach zniżonych, według systemu z wielkiem powodzeniem w Styrii zaprowadzonego.

Ogłoszenie w tym przedmiocie, obejmujące warunki licytacji, uchwalone na posiedzeniu dnia 9. Marca 1872 r. na podstawie programu Towarzystwa gosp. Styryjskiego, rozesłał Komitet Okólnikiem pod dniem 26 Marca 1872 do l. 336.

Uchwałą powyższą postanowiono:

- 1) że licytacje mają się odbywać we Lwowie lub też w innych miejscach wedle uznania Komitetu,

Licytacje.

- 2) za cenę wywołania przyjęto połowę kosztów kupna i sprowadzenia,
- 3) członkom niezalegającym z wkładkami będzie się opuszczać 10% przy licytacji z ceny kupna,
- 4) zarazem postanowiono żądać od zgłaszających się do licytacji zadatku po 10 zł. od sztuki i
- 5) że nabywca buhaja obowiązany jest zatrzymać go do chowu przez lat dwa, a niedopełniający tego warunku wykluczony będzie raz na zawsze od licytacji. (*Okólnik z dnia 26. Marca 1872. r. l. 336.*)

Zakupno
buhajów.

Skutkiem powyższych uchwał wysłał Komitet p. Pańkowskiego (*l. 352*) za granicę za zakupnem buhajów, polecając aby zakupił buhaje jak najczystszej krwi, trzech ras, mianowicie szwajcarskiej, holenderskiej i szkockiej, a to w tym stosunku aby na jednego stadnika Ayrshire, przypadło 2 Holendry a 3 Szwajcary.

Jałownik dla
obory zarodowej
w Dublinach.

Równocześnie polecono prof. Pańkowskiemu zakupić dla obory zarodowej Dublańskiej 4 jałówki i jednego buhaja rasy Shorthorn i tyleż sztuk rasy holenderskiej.

Prof. Pańkowski zakupił:

Szwyców	8
Holendrów	8
Ayrshirów	2
Shorthorna	1

Licytacja I.

Razem sztuk 19, na które licytacja odbyła się we Lwowie dnia 25. Kwietnia 1872 na Szumanówce, w obec komisarza rządowego.

Sprzedano wszystkie powyższe na licytację wystawione buhaje, tudzież jednego dawniejszego, wycofanego ze stacji w Horodence.

Wynik licytacji był bardzo pomyślny. Sprzedano dwie sztuki powyżej ceny zakupna wraz z kosztami przewozu, ośm sztuk wyżej ceny zakupna na miejscu — Z tem wszystkim po odliczeniu 10% strąconych z ceny kupna członkom Towarzystwa, wykazującym się z regularnego wpłacania wkładek oddziałowych, wynosiła strata funduszu subwencyjnego przeszło 1200 złr. w. a. użytych tym sposobem, wedle właściwego przeznaczenia subwencji, na podniesienie chowu bydła i uszlachetnienie ras krajowych.

Licytacja II.

Powodzenie licytacji skłoniło Komitet Towarzystwa gosp. że na posiedzeniu dnia 4 Maja 1872 uchwalił odbyć jeszcze tegoż samego roku w jesieni drugą licytację podobną, ale pod odmiennymi nieco warunkami — uchwalono mianowicie:

- 1) oprócz buhajów sprowadzić także pewną znaczniejszą ilość jałówek czystej rasy,

- 2) zakupować bydło ile możliwości na miejscu pochodzenia, w najcelniejszych oryginalnych oborach,
- 3) żądać metryk każdej zakupionej sztuki z osobna.

Do tej drugiej licytacji zgłoszono zamówień ogółem 56, a to na 55 buhajów i na 73 jałówek, t. j. razem na 128 sztuk.

W tej liczbie zażądano mianowicie rasy Szwyckiej 30 buhajów i 34 jałówek — Mürzthalskiej 4 buhajów i 9 jałówek — Szorthornów 6 buhajów, 3 jałówek, wreszcie 3 jałówki Ayrshire i jedną jałówkę rasy Tyrolskiej.

Uchwałą, powziętą na posiedzeniu dnia 31 Sierpnia, wysłał Komitet za granicę za zakupnem bydła pp. Zygmunta Pańkowskiego i Dybowskiego, z poleceniem aby zakupili tylko rasę Szwycką i Mürzthalery — zaś zakupno innych ras żądanych odłożył na później do trzeciej licytacji.

Pp. Pańkowski i Dybowski zakupili tym razem w Styryi 2 buhaje i cztery jałówki rasy Mürzthaler, w Szwajcarii 24 buhajów i 24 jałówek rasy Szwyckiej — tudzież 1 buhaja i 9 jałówek rasy Algau dla założenia obory zarodowej w Dublinach.

Licytacja IIga odbyła się na Kortumówce dnia 25. i 26. Października.

Sprzedano wszystkie powyższe, na ten cel sprowadzone, bydło rasy Szwyckiej i Mürzthalskiej.

Że jednak wielu z tych, co w pierw początku zamówienia, nie stanęło do licytacji, uchwalił Komitet Towarzystwa gosp. na posiedzeniu dnia 26 Października 1872 podnieść na przyszłość wysokość zadatku, przy zamówieniu uiścić się mającego, z 10 na 25 złr. w. a. a złożony zatek uważać za przepadły skoroby ten, co go przysłał, nie stanął do licytacji, lub o zaszej przeszkodzie Komitetu wezas nie zawiadomił.

Przy drugiej licytacji utracił fundusz subwencyjny około 6000 złr. w. a. a to przeważnie na odprzedaży jałówek, które płacono na miejscu drożej a sprzedawano taniej od buhajów.

Z buhajów poszło 3 sztuki wyżej ceny kupna i kosztów przewozu, 9 sztuk wyżej ceny kupna na miejscu. Z jałówek jedną tylko sprzedano wyżej ceny kupna.

Ogółem sprzedano sztuk 54 za sumę 10.400 złr. 50 ct. w. a. (*Posiedzenie Komitetu dnia 26. Października.*)

Z powodu zmiany systemu użytkowania funduszu subwencyjnego zwinięto 13 stacji buhajów subwencyjnych, tak iż z końcem roku 1872 pozostało stacji 47.

Zwinięte stacje
buhajów.

Zamierzoną IIIcą licytację na bydło rasy holenderskiej, Ayrshire i Shorthorn, odroczone na rok przyszły, nie chcąc po raz trzeci w ciągu roku odrywać profesora Pańkowskiego od zajęć szkolnych dla zakupna bydła za granicą.

Najem buhajów na użytek włościan.

Stacje buhajów
wynajętych
na użytek
włościan.

Ponieważ zakupno i odprzedaż buhajów rasowych ma na celu głównie podniesienie chowu bydła w oborach większych, poprawnych, przeto aby działać równocześnie na podniesienie chowu bydła u włościan, przeznaczył Komitet uchwałą z dnia 4. Maja kwotę 1200 zł. na najem buhajów dla gmin, i postanowił płacić po 50 złr. w. a. za najem jednego buhaja rocznie. Skutkiem powyższej uchwały założono 10 stacji buhajów wynajętych, mianowicie:

w oddziale Rudeńskim . . .	5 stacji
„ Bobreckim . . .	2 „
„ Husiatyńskim . . .	1 „
„ Kamioneckim . . .	1 „
„ Sanockim . . .	1 „

Z innych Oddziałów nikt się nie zgłosił z gotowością wynajęcia.

Premiowanie.

Premiowanie.

W roku 1872 udzielił Komitet oddziałom: Rohatyńskiemu i Bobreckiemu, po 150 złr. na premiowanie bydła podczas wystaw rolniczych, tamże w roku pomienionym urządzonych.

Premiowanie odbyło się w Oddziale Rohatyńskim dnia 7. Czerwca

w Bursztynie.

Rozdano:

2 nagrody po 25 złr. =	50 złr. w. a.
2 „ „ 15 „ =	30 „ „
7 „ „ 10 „ =	70 „ „
Razem . . .	150 złr. w. a.

W Oddziale Bobreckim dnia 12. Września
w Bóbrce.

Rozdano:

1 nagrodę . . .	5 dukatów
3 „ po 3 =	9 „
3 „ „ 4 =	16 „
6 „ „ 1 =	6 „

Razem 14 nagród . . . 28 dukatów w złocie, czyli
150 złr. w. a.

Subwencja na
gospodarstwo
mleczne.

Subwencja na podniesienie gospodarstwa mlecznego na rok 1872 wynosiła 600 złr. — ct.
Pozostałość z roku poprzedniego 299 „ 52 „
Razem 899 złr. 52 ct.

Gdy subwencji tej w kierunku, wskazanym przez Ministerstwo, nie można było użyć, uchwalił Komitet pokryć z tego funduszu cenę zakupna 3 jałówek rasy szwyckiej dla Dublan, w kwocie 618 złr. w. a.

Pozostała zaś reszta z tej subwencji przenieść na zasilenie funduszu zakupna buhajów. (*Posiedzenie Komitetu dnia 28. Grudnia 1872*).

Nabywcom buhajów rozesłał Komitet dowody pochodzenia i rejestra stanowienia, z wezwaniem o zaprowadzenie i dokładne utrzymywanie księgi metryk, celem ułożenia księgi rodowodowej, na co pozostała w posiadaniu Komitetu subwencja rządowa w kwocie 50 złr. w. a.

Księga rodowodowa.

Rok 1873.

L. 733 r. 1873.

Na rok 1873 wyznaczyło Ministerstwo rolnictwa na chów bydła subwencję 7200 złr. (*Resk. pod dniem 30. Kwietnia 1873 do l. 4683/746*) odmawiając subwencji na podniesienie gospodarstwa mlecznego.

Subwencja na rok 1873.

Na posiedzeniu dnia 15 Lutego 1873 uchwalił Komitet zwinąć wszystkie stacje buhajów subwencyjnych.

Uchwałą z dnia 1. Marca t. r. zarządził jeneralną sprzedaż buhajów rzeczonych, skutkiem czego ubyło do końca roku 1873 ogółem 26 stacji.

Generalna sprzedaż buhajów subwencyjnych.

Pieniądze stąd uzyskane przeznaczono obrócić na pomnożenie liczby stacji buhajów za najem dla włościan. Z końcem roku 1873 było takich stacji 16.

Pomnożenie liczby stacji buhajów za najem dla włościan.

Uchwałą pod dniem 15. Marca t. r. postanowił Komitet nie wysyłać nadal profesora Pańkowskiego za kupnem bydła licytacyjnego za granicę, aby go nie odrywać od zajęć szkolnych, a natomiast poruczyć zakupno w drodze komisowej panu Hugonowi Lehnertowi w Berlinie.

Zakupno buhajów w drodze komisowej.

Tą drogą zakupiono 16 buhajów i 11 jałówek holenderskich, sprowadzonych wprost z Holandji, a 2 sztuki Shorthornów z Niemiec i W. ks. Poznańskiego, razem sztuk 30 za cenę 10199 zł.

Licytacja odbyła się dnia 5. Maja z wielkiem powodzeniem, gdyż sprzedano wszystkie sztuki. Dochodu było z licytacji 9472 złr. po strąceniu od czego 10% z ceny kupna członkom Towarzystwa w łącznej kwocie 947 złr. 20 ct. okazało się ogółem straty z funduszu subwencyjnego 1674 złr. 20 ct.

Licytacja III.

Wielki popyt za bydlęm holenderskiem skłonił Komitet do uchwały aby odbyć jeszcze jedną licytację zaraz w Czerweu i wysłać w początkach Czerwca profesora Strusiewicza do Wiednia celem zakupienia na tamtejszej ówczesnej wystawie powszechnej

odpowiednego bydła. Gdy wszakże profesor Strusiewicz nie mógł, głównie z powodu wysokich cen, zakupić bydła na wystawie, przeto zamierzoną na Czerwiec licytację odroczył Komitet do jesieni.

Tym celem zakupiono znów za pośrednictwem p. Lebnerta 6 buhajów i 9 jałówek holenderskich, tudzież 9 buhajów i 14 jałówek szwajcarskich, razem sztuk 38, za które zapłacono 15.640 złr. w. a.

Licytacja IV. Licytacja (powtórna tegoż roku) odbyła się dnia 11. Października. Sprzedano razem sztuk 36. Jednego buhaja Szwyc sprzedano później z wolnej ręki za 250 złr. Jeden, także rasy szwyckiej, pozostał niesprzedany.

Przychodu z licytacji było 8862 złr. w. a. do czego doliczwszy 250 złr. za buhaja sprzedanego z wolnej ręki, wyniósł przychód ze sprzedaży ogółem 9112 złr. w. a. zatem ubyło z funduszu subwencyjnego, potrąciwszy 10% z ceny kupna członkom Towarzystwa, ogółem 7424 złr. 20 ct. w. a.

Premiowanie.

Premiowanie. Na premiowanie bydła w roku 1873 udzielił Komitet subwencji: Oddziałowi Złoczowskiemu 300 złr. (*Posiedzenie Komitetu z d. 1. Marca*).

Oddziałowi Rohatyńskiemu 200 złr.

Oddziałowi Bobreckiemu 50 złr. jako dodatek do subwencji dawniejszej.

Kurs weterynarji. Na koszt urządzenia kursu weterynarji w Kniażu wypłacono Towarzystwu naukowej pomocy, z funduszu subwencyjnego na chów bydła, 200 złr. w. a. (*L. 235 z roku 1872*).

Rok 1874.

L. 701 r. 1874.

Subwencja na rok 1874. Na rok niniejszy udzieliło Ministerstwo też samą kwotę subwencji ze skarbu państwa, co lat dawniejszych, mianowicie 7200 zł. (*Reskrypt min. dn. 1. Maja 1874 l. 5390624*).

Zakupno. Na posiedzeniu dnia 3. Stycznia uchwalił Komitet zaniechać w tym roku licytacji na bydło holenderskie, z powodu zarazy płuc tamże, a sprowadzić samą rasę Mürzthalską i za zakupnem bydła wysłać znów profesora Pańkowskiego — zaś panu Lehnertowi nie poruczać nadal zakupna.

Sprowadzono 6 buhajów i 6 krów i jałówek. Koszta zakupna wynosiły na miejscu 2727 złr. przewóz 530 złr. 80 ct. — razem 3257 złr. 81 ct. w. a.

Licytacja V. Licytacja (piąta z kolei) odbyła się dnia 25 Kwietnia.

Z sprzedaży wpłynęło 2199 złr. od czego po strąceniu opustu 10% dla członków Towarzystwa w kwocie 187 złr. 60 ct. wpłynęło gotówką 2011 złr. 40 ct. — co potrąciwszy od powyżej wymienionej ceny kupna, wynosiła strata z funduszu subwencyjnego ogółem 1246 złr. 41 ct. w. a. (*Posiedzeni Komitetu z dnia 27. Kwietnia 1874.*)

Druga licytacja tegoż roku (z kolei VI.) odbyła się dnia 28 Września na Kortumówce. Licytacja VI.

Sprowadzono bydła rasy Szwyc sztuk 16 (buhajów 11, jałówek 5), rasy Algau sztuk 5, (buhajów 4, jałówkę 1), i rasy Berneńskiej sztuk 11, (buhajów 6, jałówek 5), ogółem sztuk wszystkich 32.

Koszta zakupna wynosiły na miejscu 8822 złr. 11 ct. przewóz 2677 złr. 22 ct. razem 11.499 złr. 34 ct. w. a.

Z sprzedaży wpłynęło 10.194 złr. od czego strąciwszy opust 10% przyznany tylko członkom Towarzystwa płacącym po 15 złr. wkładki rocznej, (*Uchwała Komitetu dnia 21 Lipca 1874*) w kwocie 1019 złr. 40 ct. w. a. pozostało wpływu gotówką 9174 złr. 60 ct. zatem ubytek z funduszy subwencyjnych wyniósł tym razem 2324 złr. 74 ct. (*Sprawozdanie Komitetu za rok 1874*)

Najem buhajów dla włościan.

Komitet preliminował na ten cel na rok niniejszy kwotę 1200 do 1500 złr. Wszelako dla braku właścicieli zgłaszających się z gotowością wynajmu w tym celu swoich buhajów, nie wydano nawet *minimum* kwoty preliminowanej — Stosownie bowiem do nadeszłych zgłoszeń, utworzono tylko 21 stacji, mianowicie:

W oddziale Jarosławskim	2	Najem buhajów dla włościan.
„ „ Przemyskim	4	
„ „ Rudeńskim	8	
„ „ Samborskim	3	
„ „ Sanockim	1	
„ „ Tarnopolskim	2	
„ „ Bobreckim	1	

Przy sposobności zakupna bydła w Szwajcarji do drugiej tegorocznej licytacji zakupiono także 6 krów rasy Algau na zasilenie obory zarodowej w Dublanach. Koszta zakupna pokrył w większej połowie folwark Dublański — resztę uzupełniono z funduszu subwencyjnego. Obora zarodowa w Dublanach.

Na utrzymanie stałego weterynarza wypłacono z funduszu subwencyjnego zasiłku 100 złr. w. a. Oddziałowi Złoczowskiemu, który uchwalonym w tej mierze przez Komitet warunkom za dosyć uczynił. Zasiłek na utrzymanie stałego weterynarza.

W dopełnieniu częściowem uchwały Komitetu z dnia 1. Marca 1872 zwinięto w ciągu roku bieżącego 13 stacji własnych buhajów i zwinięte stacje buhajów.

uzyskaną z sprzedaży kwotę 1345 złr. wcielono do funduszu subwencyjnego.

Z końcem roku 1874 pozostało do zwinięcia jeszcze stacji 17. (*Sprawozdanie Komitetu za rok 1874.*)

Pozostałość
subwencyjna.

Pozostałość subwencyjna z końcem roku 1874 wynosiła sumę 2260 złr. w. a.

Wnioski doty-
czące zmiany
użycia subwencji.

Na posiedzeniu Komitetu dnia 27. Czerwca wniósł książę Adam Sapieha ażeby zmienić przyjęty dotąd system użycia subwencji ze skarbu państwa na podniesienie chowu bydła i zwołać w tym celu ankietę, któraby sprawę chowu bydła w kraju dokładnie zbadała. Zdaniem wnioskodawcy zamiast licytacji praktyczniej byłoby ograniczyć się na zapomaganie kilku hodowców i tych do prowadzenia ksiąg rodowodowych zobowiązać — ustanowić dla każdej strefy odpowiednie rasy i zaprowadzić pepinjery. Dalej należałoby zbadać o ile chowane w pewnych okolicach bydło nadaje się do poprawy tak u większych jak i u mniejszych właścicieli — tu zaprowadzać umiejętne krzyżowanie.

Skutkiem powyższych wniosków uchwalił Komitet:

Dotychczasowy sposób użycia subwencji poddać gruntownej rewizji i poruczyć tę czynność komisji złożonej z prezesa, i obu wiceprezesów Towarzystwa gosp. z przybraniem do niej profesora Pańkowskiego. (*Prot. pos. Kom. z dnia 27. Czerwca.*)

Na posiedzeniu Komitetu dnia 21. Lipca t. r. wniósł profesor Strusiewicz, w myśl powyższego wniosku księcia Sapiehy, aby fundusz, na chów bydła przeznaczony, użyć na obory zarodowe.

Komitet uchwalił uzupełnić komisję ankietową chowu bydła i poruczyć jej wnioski profesora Strusiewicza do zbadania. (*Prot. pos. Kom. z dnia 21. Lipca 1874.*)

Badanie użytecz-
ności austrijskich
ras bydła.

Badania użyteczności austrijskich ras bydła.

L. 934 r. 1874.

Ministerstwo rolnictwa zawiadomiło Komitet pod dniem 7 Czerwca 1874 l. 6641/729 że postanowiło przedsięwziąć badania, dotyczące rozpołożenia i użyteczności ras bydła w Monarchji Austrjackiej, a to według załączonej instrukcji, podzieliwszy całą Monarchję na sześć stref głównych, nie za pośrednictwem Towarzystw rolniczych, ale w każdej strefie przez zamianowanego ku temu osobnego delegata. A że jedna z wytkniętych instrukcją sześciu stref obejmuje Galicję wraz z Szląskiem i Bukowiną (strefa Karpat, Beskidu i równin podolskich) wzywa zatem aby Komitet Towarzystwa gosp. przedstawił kandydatów właściwych, z których grona e. k. Ministerstwo zamianuje delegata na strefę pomienioną.

W odpowiedzi na powyższy reskrypt e. k. Ministerstwa przedstawił Komitet Towarzystwa gosp. gal. jako odpowiednich rzeczo-

znawców do przedsięwzięcia badań tego rodzaju pp. Ludwika Szumańczowskiego, Rudolfa Reizensteina, Stanisława Chojeckiego i profesora Kazimierza Pańkowskiego.

L. 1413 r. 1874.

C. k. Ministerstwo poleca aby w sprawie powyższej Komitet Towarzystwa gosp. gal. porozumiał się z Towarzystwem rolniczym Krakowskim i Towarzystwem rolniczo-leśniczym Opawskim i na podstawie tego porozumienia przedłożył ściśle sformułowany wniosek z przedstawieniem dwóch kandydatów.

Skutkiem tego wezwania Komitet zaproponował obu Towarzystwom, Bukowińskiemu i Opawskiemu, aby wysłać delegatów do Krakowa celem porozumienia się względem przedstawienia c. k. Ministerstwu żądanych kandydatów.

L. 1609 r. 1874.

Towarzystwo rolnicze Bukowińskie odmówiło uczestnictwa na proponowanym zjeździe w Krakowie.

L. 1751 r. 1874.

Zjazd odbył się w Krakowie dnia 1. Grudnia 1874 r. Obecni byli: Ze strony Towarzystwa gosp. gal. książę Adam Sapieha i profesor Pańkowski.

Ze strony Towarzystwa rolniczego Krakowskiego pp. Ludwik Szumańczowski i Karol Langie.

Z Szląska pp. Rudolf Ruff i Paweł Walach.

Zgromadzenie uznało uchylenie się od uczestnictwa w Zjeździe Towarzystwa gosp. Bukowińskiego za usprawiedliwione odmiennością tamtejszych stosunków gospodarskich, tak w ogóle, jak w szczególności co do chowu bydła.

Dalej uchwalono aby przez wzgląd na jednolitość badań przedstawić Ministerstwu potrzebę poruczenia tej czynności jednej osobie w całej Galicji, a jednej na Szląsku, i stosownie do tego uchwalono przedstawić na delegata do przeprowadzenia badań w Galicji profesora Pańkowskiego, zaś na Szląsku Pawła Walacha.

L. 483 r. 1875.

C. k. Ministerstwo przychyliło się do powyższych uchwał i zgodnie z propozycją zamianowało pod dniem 2 Kwietnia 1875 r. l. 3623/450 delegatem do przedsięwzięcia badań o użyteczności ras bydła w całej Galicji prof. Pańkowskiego. Zarazem wezwało go c. k. Ministerstwo by uczestniczył w obradach, w tym przedmiocie przedsięwziętych, na dniu 11 Kwietnia 1875 roku w c. k. ministerstwie w Wiedniu.

Czynności te w Galicji dotąd nie zostały rozpoczęte.

Rok 1875.

Memorjał
w sprawie chowu
bydła rogatego.

Na posiedzeniu Komitetu dnia 16. Stycznia 1875 przedłożył książę Adam Sapieha wypracowany wspólnie z profesorem Pańkowskim Memorjał dotyczący zmienienia sposobu użycia subwencji ze skarbu państwa, na podniesienie chowu bydła udzielonej, a to w ten mianowicie sposób, aby zamiast licytacji sprowadzonego w tym celu z zagranicy bydła rozplodowego, subwencjonować systematycznie prowadzone obory zarodowe.

Komitet wyznaczył do zbadania projektu, memorjałem objętego, komisję, złożoną z pp. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, Bolesława Augustynowicza i Piotra Grossa, z poleceniem przedłożenia Komitetowi sprawozdania na najbliższym przyszłym posiedzeniu.

Treść rzeczzonego Memorjału jest następująca:

Treść Memorjału.

Dotychczasowy system subwencjonowania jest niedostateczny. Z kilkudziesięciu sztuk rasowego rozplodowego bydła, sprowadzanego rocznie z funduszków subwencyjnych przez Komitet Towarzystwa gosp. gal. a następnie przez licytację po niższej cenie sprzedawanego, większa część przechodzi w warunki bytu zupełnie niewłaściwe, bez należytego uwzględnienia ras odp. wiedznych stosunkom i potrzebom miejscowym lub marnieje w rękę hodowców nieobeznanych z umiejętnymi zasadami chowu bydła. Rzecz naturalna że w takim stanie rzeczy przyjęty sposób użycia subwencji nie może przynieść należytej korzyści.

Drugim względem, przemawiającym za zmianą, jest potrzeba przykładu, potrzeba okazania praktycznie pomyślnych skutków, otrzymanych z hodowli stosownie dobranych ras. Ku temu celowi służyć mogą jedynie obory zarodowe — obory większych hodowców, rozwijające się wzorowo, przy pomocy funduszków subwencyjnych, wedle warunków stosunkom miejscowym każdej strefy odpowiednich.

Do urzeczywistnienia tej myśli potrzeba najpierw ścisłego zbadania warunków stosownego rozpołożenia ras, albowiem każdej strefie odpowiada pewna rasa, a co najwięcej pewna grupa ras. U nas wszakże gospodarze nie uznają należyte tej zasady i pod tym względem panuje tu jeszcze zamęt pojęć. Potrzeba zatem kierownictwa kompetentnej władzy, której by kontrola wszelkich czynności, połączonych z rozmnażaniem i wychowem bydła, stała poruczona.

Szczegółowa instrukcja ma określić bliżej warunki obory zarodowej i obowiązki właściciela teje względem funduszu subwencyjnego i rozporządzającej nim władzy. Pomiędzy innymi miałby właściciel obory zarodowej obowiązek oddawać przychowane buhaje

rozplodowe, pewnej minimalnej wagi, stosownie do rasy, i po pewnej stałej cenie, do dalszego rozporządzenia rzeczonyj władzy lub za jej pośrednictwem gminom lub hodowcom, którzy zostaną do tego uprawnieni.

Fundusze subwencyjne mają być zatem obrócone po części na subwencjonowanie obór zarodowych, po części na zakupno buhajów z wspomnianych obór zarodowych, do rozlicytowania w sposób jak przedtem czyniono, po części wreszcie na premiowanie i innego rodzaju zachęcanie pomniejszych hodowców w kraju. Użycie powyższe subwencji nie przeszkadzałoby Komitetowi sprowadzać i nadal z zagranicy większych transportów bydła oryginalnego rozmaitej rasy, tylko dla obór zarodowych i większych hodowców, którzy sobie tego życzyć będą. Dla tych zaś mniej zasobnych gospodarzy, którzy przy licytacjach oryginalnego zagranicznego bydła z większymi hodowcami i właścicielami obór zarodowych spółzawodniczyć nie mogą, otworzy się tym sposobem przystępniejsza droga do nabywania rasowych rozplodników z prowadzonych umiejętnie w kraju obór zarodowych, po cenach stosunkowo niższych.

Pomiędzy bydłem krajowym różnych okolic da się znaleźć wiele cennego materiału rozplodowego, który przez staranniejszy wychów, żywienie i pielęgnowanie, bez krzyżowania z rasami zagranicznymi, do wysokiego udoskonalenia doprowadzić można, tak pod względem mleczności jako też siły pociągowej i zdolności do opasu, na co wszakże potrzeba, oprócz funduszy odpowiednich, także umiejętnego systematycznego kierownictwa.

Dla mniejszych gospodarzy i w okolicach mniej żyznych może bydło takie być korzystniejsze niżeli rasy sprowadzane.

Podział kraju na pewne terytorjalne okręgi, czyli strefy, z uwzględnieniem różnic klimatu i położenia, urodzajności ziemi, stosunków gospodarskich, tudzież przymiotów bydła miejscowego, potrzebny jest koniecznie aby można orzec należycie o użyteczności typów miejscowych lub ras zagranicznych.

Jednostronne wykształcenie pewnych przymiotów bydła, jako to np. jego budowy i pewnych cech zewnętrznych, rasowych lub indywidualnych, nie odpowiada naszym stosunkom gospodarskim i ekonomicznym tyle, ile raczej szukanie korzyści z chowu bydła w sumie wszystkich czynników, zapewniających wszechstronną użyteczność bydła.

U nas jeszcze bydło jednostronnie wykształcone, w którymkolwiek z powyższych kierunków, opłacić się nie może.

Dobieranie rozplodników winno być zastosowane do krów i do paszy miejscowej.

Weześnie dojrzewające rasy nie są właściwe u nas, bo nie jesteśmy w stanie dostarczyć im odpowiedniej ilości karmy.

Skromność wymagań bydła t. j. łatwe zadowalanie się karmą tańszą, jest u nas konieczną tegoż zaletą.

Każda rasa ma wprawdzie pewne typowe, dziedziczne przymioty — wszelako przymioty te wymagają do zupełnego wykształcenia i uwydatnienia się odpowiednich warunków wychowania, żywienia, pielęgnowania i utrzymania, co na wyrobienie się wszystkich własności bydła stanowczo wpływa.

Z tej przyczyny mylnie jest mniemanie jakoby użycie rasowego buhaja, przy nędznym utrzymaniu przychowku, już przez samo krzyżowanie mogło podnieść podupadłą rasę bydła miejscowego. Mniemanie to jest równie zawodne jak sprowadzanie całych obór zagranicznych i umieszczanie tychże w warunkach z naturą ich niezgodnych, albowiem rasy, sztucznie wyprowadzone, w nieodpowiednich warunkach łatwo wyradzają się i nিকেzemnieją.

Im wyższa doskonałość rasy, użytej do poprawy i uszlachetnienia bydła krajowego, tem większe i trudniejsze do zaspokojenia jej wymagania, tem mniejsze zatem widoki powodzenia dla nierozważnego hodowcy.

Przy naszym stanie gospodarstwa można udoskonalic bydło tylko stopniowo je udoskonalając — Nie należy zatem szukać ras najcenniejszych, ale takich, które od naszych lepsze a najbardziej do nich są zbliżone i najmniej wybrednie, czyli sztucznie, hodowane.

Wyjątek stanowią niektóre pojedyncze gospodarstwa i okolice, zapewniające i ułatwiające możność należytej hodowli, gdzie przeto chów ras, nawet najbardziej wymagających, pomyślnie udawać się może.

Wyłączny wzgląd na wybór buhaja nie jest dostateczny do udoskonalenia rasy.

Buhaj sam nie wystarcza do wypłodu dobrego bydła.

On daje usposobienie dobre. Chów dalszy albo je rozwija albo zagubia. Na wielkość cielęcia nie wpływa jedynie wielkość ojca, lecz także fizjologiczne przymioty matki — głównie zaś dalsze utrzymanie po urodzeniu.

Stąd wynika że i wielkość rasy, z której buhaje do poprawy drobnego bydła krajowego dobieramy, uwydatni się w pokoleniu dopiero wtedy jeżeli cielęta począwszy od ich narodzenia zgodnie z wymaganiami ras większych utrzymywac będziemy.

Dalszym wynikiem powyższej zasady jest że należy obok wyboru buhaja, mieć równy wzgląd na wybór krowy, i starać się łączycy zgodne z sobą cechy i właściwości, oddając pierwszeństwo

takim, które pod wpływem miejscowych stosunków tej lub owej okolicy nie wyradzają się, lecz przeciwnie dalej rozwijają się i wykształcać w nich mogą.

Szczególne warunki bytu i wyżywienie wywierają tak stanowczy wpływ na właściwości rasowe bydła, iż wszystkie tak rozmaite rasy redukują się ostatecznie do trzech pierwotnych ras, które rozwijały się później rozmaicie w różnych strefach lub okolicach, pod wpływem różnego utrzymania i różnaitości miejscowego klimatu, żywności pasz i t. p.

Najbardziej uderzającym tego dowodem jest przeradzanie się np. ras bardzo mlecznych na rasy opasowe przy sztucznem utrzymaniu stajennem.

Wadą ogólną bydła naszego jest jak najrozmaitsza mieszanina z krwią ras i odmian zagranicznych, pochodząca z nazbyt częstego, niesystematycznie i nieumiejętnie przedsiębranego, a co zatem idzie częstokroć też nieudanego krzyżowania z rasami niewłaściwymi.

Od tej wady ogólnej zachowało się tylko gdzie niegdzie bydło, zwłaszcza włościańskie, tam mianowicie gdzie z powodu większego oddalenia włości od dworów, jak np. w okolicach górskich, lub majątkach w administracji rządowej pozostających, tak zwanych kameralstwach, włościanin nie miał sposobności posługiwania się dworskimi buhajami, skutkiem czego utrzymały się tam między ludem typy bydła miejscowe.

Ponieważ tedy jak z tego wszystkiego się okazuje kierunek chowu bydła, czy to postępowy czy wadliwy, głównie z większych gospodarstw wychodzi, odbijając się następnie na mniejszych, przeto i środki zaradcze zastosować potrzeba u nas przedewszystkiem do obór większych i średnich właścicieli.

Co się zaś tyczy poprawy bydła w oborach włościańskich, wystarczy ku temu na razie ścisłe przestrzeganie przepisów policyjno-administracyjnych, obok zachęty przez systematycznie prowadzone corocznie premiowanie, o którego skutecznym wpływie najlepiej świadczy przykład Szwajcarii lub Holandji.

Dotychczasowy sposób użycia subwencji był zły głównie dla tego że wybór ras pozostawiano hodowcom.

Potrzeba z góry dla każdej strefy oznaczyć właściwe rasy i utworzyć obory zarodkowe takich ras, które dla pewnych stref i okolic za najwłaściwsze uznane zostaną.

Za zasadę kierującą przy tem subwencionowaniu obór należy przyjąć że hodowca, poddający się warunkom, określonym osobną szczegółową instrukcją, będzie miał prawo otrzymać z funduszu subwencyjnego 6 do 12 krów lub jałówek i stosownie do nich dobrego buhaja rasy oryginalnej, po cenie niższej aż do 50% od ceny zakupna wraz z sprowadzeniem. W utworzonych tym spo-

sobem początkowo 5—6 oborach zarodowych otrzyma się już po roku co najmniej 20—25 młodych buhajków rasowych w kraju. Przypuściwszy w pokoleniu połowę cieląt płci męskiej i potrąciwszy 10% płodu nieudałego, podwajałaby się co najmniej z każdym następnym rokiem rzeczona liczba rozplodników rasowych, tak iż według obliczenia Memorjału, uwzględniając już i dalszy rozplód, jednak tylko od odchowanych jałowic pełnej krwi i przyjmując że każda z nich z końcem 3. roku dojdzie do ocielenia, podniosłaby się liczba buhajów pełnej krwi w całym kraju już po pięciu latach do wysokości 486 sztuk, a w okresie dziesięcioletnim, tj. do roku 1885, do liczby 2700 sztuk, czego przy dawniejszem postępowaniu subwencyjnym nawet w $\frac{1}{10}$ części uzyskać niepodobna.

Utworzenie obór zarodowych utworzy mniej zamożnym hodowcom źródło łatwiejszego nabywania rasowych buhajów do dalszej poprawy rasy krajowej konsekwentnem krzyżowaniem — Stosowny wybór rasy do każdej obory zarodowej wedle umiejętnego ocenienia stosunków miejscowych, zapobieży nadal mieszaniu najrozmaitszych typów bez stale wytkniętego kierunku i planu.

Ażeby zastosować rasę do warunków miejscowych potrzeba z powodu różnorodności tychże stosunków, podzielić kraj na strefy, posiadające odmienne, ściśle charakterystyczne cechy, odpowiadające charakterystyce i rozmieszczeniu ras bydła rogatego — Przyjęty w instrukcji ministerjalnej l. 6641, podział całej Monarchji Austrjackiej na sześć stref, z których dwie, mianowicie Karpaty z Beskidem i Podgórze z równinami podolskimi, obejmują Galieję, nie wystarcza wymaganiom należytej hodowli, albowiem kraj nasz wyszczególnia się pomiędzy innemi w Austrii nie tylko różnorodnością położenia i natury, oraz stopnia urodzajności ziemi, ale niemniej też i stosunków gospodarskich.

Z tego powodu nie wystarcza również przyjęty przez Komitet Towarzystwa gosp. gal. w roku 1868 podział na trzy strefy, równin północnych, podolską i podgóorską, z przeznaczeniem jednej tylko rasy bydła na każdą z tych stref.

Na podstawie wybitnie odznaczających się cech charakterystycznych kraj nasz należy podzielić na następujących sześć, celowi podniesienia chowu bydła rogatego odpowiadających stref, mianowicie:

Strefa I.
Góry.

Strefa I. Okolice górskie wzdłuż pasma Karpat i Beskidów, posiadające najwięcej niezwydzionych jeszcze typów bydła. Odmienność paszy i klimatu wytworzyła tu pewne różnice w przymiotach bydła. W zachodniej części kraju wpłynęła na utrzymanie mleczności w drobnem bydle górskiem, podczas gdy we wschodnich bogatszych połoninach utrzymała się w ogóle silniejsza budowa, połączona z usposobieniem do opasu u bydła pociągowego.

Schylające się w strefę podgórze żyzne porzeza zachowały u bydła krajowego więcej występującą mleczność, łączącą się korzystnie z silniejszą budową i łatwością opasu.

Dla obór wzorowych tej strefy w uboższych zachodnich okolicach odpowiadałaby rasa algawska z gór Bawarskich, zaś w bogatszych okolicach wschodnich pożądaną byłaby rasa Karyneka Mariahof, chociaż i rasa Algawska przy staranniejszym utrzymaniu rozwinięty się tutaj mogła, na podobieństwo spokrewnionego z nią bydła cięższego, brunatnego, alpejskiego.

Zaprowadzenie ras powyższych w oborach wzorowych tej strefy nastęrczy możność badania która z powyższych ras taniej i korzystniej zleje się z cechami i przymiotami naszego bydła krajowego?

Strefa II. Podgórze, przedstawiające pod względem cech charakterystycznych większą jeszcze różnorodność niżeli strefa gór.

Tutaj najwłaściwiej byłoby zaprowadzić w oborach wzorowych rasę Berneńską (Simentalską) zaś w okolicach uboższych rasę Ayrshire, która zadowolnia się paszą mniej obfitą i ma wiele spójności z bydlęciem podolskiem.

Strefa III. Żyźne doliny w strefie gór i podgórze. Tu najwłaściwszą byłaby powszechnie upodobana pstra rasa szwajcarska, szczególniejszej Simentalska.

Strefa IV. Podole — Znaczna rozległość tej strefy, tudzież pewien jednostronny kierunek gospodarstwa rolnego, w którym uprawa zboża pierwsze zajmuje miejsce, wymaga najbaczniejszej uwagi przy wyborze ras wzorowych dla tej strefy.

Niebezpieczeństwo księgosuszu, ciągle tu panujące skutkiem wprowadzania z za kordonu stepowego bydła pociągowego i opasowego, skłonić winna do jak najstaranniejszego zajęcia się i opiekania rozplodem bydła miejscowego.

Położenie strefy podolskiej i system tamtejszego gospodarstwa rolnego, przy ciężkiej uprawie roli, wymaga głównie dobrze zbudowanych wołów robozych, zdolnych zarazem do opasu. Wszelako i przymiotu mleczności, którego w ogóle wzięwszy bydło podolskie obecnie bardzo mało posiada, z uwagi spuszczać nie należy.

Najkorzystniej byłoby zaprowadzić tu rasę Szwycę i rasę Oldenburską, lub wschodnio fryzyjską, obok których można by zaprowadzić także rasę wskazaną dla strefy IIIciej, a w niektórych okolicach także rasę pstrą, przyjętą dla bogatszych części Podgórze i średnich okolic kraju.

Przyczyna dla czego właśnie tak przeciwne sobie typy obok siebie zestawiono jako materiał do poprawienia rasy podolskiej, leży raz w tem, że przez postawienie obok siebie dwóch na oko łatwych do rozróżnienia typów, łatwiej zapobiedz zwyczajnemu u nas mieszanemu się ras — powtóre że każda z powyższych ras, z rasą

Strefa II.
Podgórze.

Strefa III.
Podgórze żyźne,
porzeza.

Strefa IV.
Podole.

podolską systematycznie krzyżowana, nie może nie wydać użytecznego pokolenia.

Rasa brunatna Szwycka wyszczególnia się prócz mleczności, większą wytrzymałością na zmienne wpływy klimatu i utrzymania, zachowując przytem powszechnie znaną własność wydawania doskonałego bydła pociągowego.

Jeżeli w krajach, gdzie gospodarstwo doszło do sztucznie wygórowanego stopnia doskonałości, rasa ta nie jest powszechnie przyjętą, to tylko dla tego że pod wpływem sztucznego stajennego wyżywienia traci z czasem ważny przymiot płodności i przechodzi w rasę opasową, przez co nie może skutecznie spólzawodniczyć z rasą holenderską. U nas jednak dla strefy podolskiej, gdzie mowy niema o wygórowanie sztucznem żywieniu i pielęgnowaniu przychowku, rasa Szwycka jest najodpowiedniejszą.

Dla tych zaś, którzy z powodu odmiennych warunków swego gospodarstwa nie mogliby się posługiwać rasą Szwycką, postawiono, jako drugą, rasę Oldenburską lub wschodnio fryzyjską.

Wybór obu ras pomienionych nie przeszkadza zresztą dalszemu wprowadzaniu rasy Mürzthalerów i Bernerów do dalszego krzyżowania w kierunku, w pojedynczych oborach dawniej przyjętym, chociaż przeciw ogólnemu zalecaniu pierwszej, mimo bliskiego spokrewnienia z bydłem podolskiem, przemawia wadliwość budowy pod wielu względami, co przy nie dosyć starannym wyborze i pielęgnowaniu przychowku, łatwo stać się może przyczyną wadliwego przekształcenia rasy miejscowej.

W pasmie równin i nizin północnych spostrzegamy tyle różnaitości, że wypada je koniecznie podzielić jeżeli nie na trzy, to przynajmniej na dwie osobne strefy, jako to:

Strefa V.
Równiny żyzne
północne.

Strefa V. Okolice żyzne i tłuste porzeczca.

Znajdujemy tu najwięcej sprzecznej ze stosunkami miejscowemi różnaitości hodowli, skutkiem częstego krzyżowania z najrozmaitszymi rasami, mianowicie od lat kilkudziesięciu z czerwonym bydłem tyrolskim, później z pstem bydłem szwajcarskiem, w końcu z rasą holenderską.

Rasa tak zwana Gdańska, lub Żuławska, posiadająca obok mleczności rosłą budowę, wprowadzona do obór wzorowych w strefę żyznych równin północnych, dostarczyłaby buhajów, dających się następnie użyć do stopniowej poprawy bydła uboższych, lesistych i sapowatych okolic strefy szóstej.

Pierwszeństwo w wyborze rasy dla żyznych okolic i tłustych porzeczcy, podobnie jak w strefie podolskiej, oddać należy bydłu wschodnio-fryzyjskiemu i oldenburskiemu przed rasą północno-holenderską, która jako już jednostronnie przekształconą, nie tylko zaszczerpia niebezpieczną wadę chorobliwości, ale wpro-

wadzona w odmienny klimat i inne warunki bytu, zbyt szybko przybiera cechy i przymioty właściwe bydłu miejscowemu.

Strefa VI. Najwięcej od przyrody upośledzona, obejmująca pasmo ubogich, sapowatych i piaszczystych, lesistych okolic.

Strefa VI.
Równiny ubogie.

Najwłaściwsza byłaby tutaj gdańska rasa nizin czyli żuławska.

Ponieważ jednak warunki przyrodnicze i gospodarskie tej strefy nie odpowiadają na teraz najskromniejszym nawet wymaganiom ras obcych, przeto dopóki uprawa zboża, licha i nieopłacająca się tutaj, nie zostanie zamieniona na uprawę pasz i staranne pielęgnowanie łąk, poczem dopiero będzie można zaprowadzić tu korzystny chów ras zagranicznych, na teraz uważać potrzeba zaprowadzenie i utrzymanie w niniejszej strefie obór zarodowych bydła krajowego za rzecz konieczną i najwłaściwszą.

Wykazawszy rasy bydła zagranicznego właściwe dla obór zarodowych w różnych okolicach kraju, stosownie do miejscowych gospodarskich warunków każdej strefy, zastrzega Memorjał że nie można uważać tego jako jedynego i sam przez się dostatecznego środka podniesienia chowu bydła rogatego w kraju, odnosząc się w tym względzie do zdań, zawartych w rozprawie: „Uwagi nad przedłożeniem Wysokiego rządu“ itd. zamieszczonej w „Rolniku“ z r. 1875.

Wprowadzenie ras obcych ma być według Memorjału punktem wyjścia Komitetu Towarzystwa gosp. w użyciu subwencji rządowych na cele podniesienia chowu bydła przeznaczonych.

Wszelako gdzie tylko można należy utrzymać typy bydła krajowego o ile się da.

Równocześnie z oborami wzorowemi ras zagranicznych należy starać się o utworzenie jak największej liczby obór zarodowych bydła krajowego, doznających takiego samego jak tamte poparcia i pomocy z funduszków subwencyjnych.

Najgłówniejszem zadaniem obór zarodowych bydła krajowego ma być dostarczanie niewadliwych buhajów, które zakupowane będą dla gmin lub pojedynczych hodowców, a zatem w pierwszym rzędzie oddziaływać mają na podniesienie chowu bydła krajowego, zapobiegając równocześnie zupełnemu tegoż wyrodzeniu się.

Środek ten, wraz z premiowaniem bydła małych gospodarzy, uważać należy jeżeli nie jako najlepszy, to zawsze nierównie pewniej przy obecnych stosunkach gospodarstwa naszego do celu wiodący niżeli dawniejszy sposób subwencjonowania chowu bydła.

Na posiedzeniu dnia 18. Stycznia 1875. r. uchwalił Komitet, Towarzystwa gosp. gal. przyjąć zasady wypowiedziane w powyższym Memorjale co do zmiany norm przy subwencjonowaniu chowu bydła

i przesłać tenże Memorjał c. k. Ministerstwu rolnictwa z następującymi wnioskami:

- 1) Od Stycznia 1876 r. projekt ten ma służyć za podstawę do zużytkowania subwencji rządowych, na chów bydła przeznaczonych.
- 2) U wybranych przez Komitet właścicieli we wszystkich strefach założą się obory zarodowe, każda najmniej z 6—10 krów pełnej krwi i 1 buhaja.
- 3) W strefach, gdzie się to możebnem okaże, założą się także pod kierownictwem Komitetu Tow. gosp. obory zarodowe r a s m i e j s c o w y c h k r a j o w y c h, które same w sobie utrzymane i rozwinięte być mają, z równem prawem do subwencji.
- 4) Fundusze subwencyjne tylko na zapomaganie takich obór zarodowych, na subwencjonowanie buhajów dla gmin i na premia użyte będą.
- 5) Komitet Towarzystwa gospodarskiego skoro c. k. Ministerstwo rolnictwa w zasadzie na powyższe wnioski się zgodzi, ułoży warunki dla właścicieli obór zarodowych subwencjonowanych i uwiadomi o tem wszystkie Oddziały okólnikiem a gospodarzy przez pisma publiczne.

Na wniosek członka Komitetu p. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego uchwalono równocześnie:

Złożyć komisję rzeczoznawców i teźże polecić:

- a) aby objechała cały kraj podług instrukcji przez Komitet wydać się mającej i szczegółowo zbadała stan bydła tak u większych, jak i mniejszych właścicieli;
- b) aby w sprawozdaniu swem wskazała jakie i gdzie dziś znajdują się w kraju rasy — o ile takowe odpowiadają potrzebom okolic pewnych — jakie i gdzie znajdują się jeszcze jeżeli już nie rasy, to typy pierwotnego bydła krajowego i o ile zasługują na utrzymanie ich dalsze bez domieszania krwi obcej; jakie nakoniec i gdzie z braku bydła pierwotnego krajowego rasy obce wprowadzić wypada?

Na badania te uchwalono zarazem prosić c. k. Ministerstwo rolnictwa o przeznaczenie pewnego funduszu, mianowicie o pozostawienie na ten cel Komitetowi zaoszczędzonych 2260 złr. w. a z subwencji na chów bydła i o dodanie jeszcze do tej kwoty przynajmniej 3000 złr. w. a.

Przy uchwaleniu powyższych wniosków żądał książe Adam Sapieha zapisania do protokołu jego votum separatum, iż ob- staje przytem aby żadna licytacja wedle norm, przedtem przyjętych, już się nie odbyła.

W skutek powyższych uchwał Komitetu został Memorjał rze-
czony c. k. Ministerstwu pod dniem 10. Marca 1875. do l. 84
przedłożony.

Ponieważ wszakże zasady w Memorjale zawarte nie zyskały
jeszcze zatwierdzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa w ciągu r. 1875
przezo fundusze subwencyjne tegoż roku zostały użyte znów w ten
sam sposób jak lat poprzednich.

L. 375 r. 1875.

Na rok 1875 udzieliło c. k. Ministerstwo subwencji na pod-
niesienie chowu bydła tylko 3000 zlr. (*Reskr. min. z dnia 21 Lutego*
1875 do l. 2299/282.)

Subwencja na
rok 1875.

Przy tak szczupło wydzielonej kwocie subwencyjnej i nie
wielkiej już reszcie pozostałej z lat ubiegłych, uchwalił Komitet na
posiedzeniu dnia 3. Lipca 1875 odbyć w pomienionym roku tylko
jedną licytację na bydło ras Alpejskich w jesieni.

Zadatek od zgłaszających się do licytacji podwyższono na mocy
teżje uchwały z 50-ciu na 100 zlr. w. a.

Za zakupnem bydła wysłano profesora Pańkowskiego.

Sprowadzono ogółem sztuk 30, mianowicie: 6 buhajów i 12
jałówek rasy Berneńskiej — 7 buhajów i 5 jałówek rasy Szwyc.
Koszta zakupna na miejscu wynosiły 10.087 zlr. 65 ct. w. a. koszta
przewozu i utrzymania we Lwowie aż do czasu licytacji 3086 zlr.
38 ct. w. a. razem więc 13.174 zlr. 3 ct. w. a.

Zakupno.

Licytacja (z kolei VII.) odbyła się dnia 15. Października 1875
na Kortumówce pod kierunkiem osobnej komisji licytacyjnej.

Licytacja VII.

Sprzedano tylko sztuk 27 za sumę ogólną 6886 zlr. w. a.

Celem sprzedaży reszty pozostałego bydła uchwalił Komitet
pod dniem 15 Października 1875 ogłosić drugą licytację, która od-
była się dnia 5 Listopada tegoż roku.

Licytacja VIII.

Sprzedano tylko jedną sztukę za 191 zlr.

Dwie pozostałe sprzedano z uchwały Komitetu pod dniem
15. Listopada t. r. z wolnej ręki za 330 zlr. w. a.

Razem wpłynęło zatem z sprzedaży 7.407 zlr., od czego strą-
ciwszy 10% rabatu, odstąpionego kupującym członkom Tow. gosp.
413 zlr., tudzież koszta druków i ogłoszeń 46 zlr., razem 459 zlr.
okazało się dochodu ogółem tylko 6948 zlr. w. a. Strata więc fun-
duszu subwencyjnego wyniosła tym razem 6226 zlr. w. a. zatem
więcej niż kiedykolwiek przedtem przy licytacjach poprzednich.

Najem buhajów dla włościan.

Stacje buhajów za najem dla włościan. Stacji buhajów za najem dla włościan, subwencionowanych po 50 złr. w. a. było w roku 1875:

W Oddziale Rudeńskim	10
„ Jarosławskim	4
„ Samborskim	3
„ Przemyskim	2
„ Tarnopolskim	2
„ Husiatyńskim	1

Nadto przyznano na rok następny Oddziałowi Przemyskiemu jeszcze 2 stacje, a Samborskiemu jedną.

Stacje zwinięte. Własnych stacji buhajów w zwinięto w tym roku pięć.
Weterynarze stali. Na utrzymanie weterynarzy stałych udzielono dwom Oddziałom zasiłku 370 złr. w. a.

mianowicie: Oddziałowi Bobreckiemu	150	„
„ Sokalskiemu	220	„
Razem	370	„

Choroba bydła w Oddziale Tarnopolskim. Kosztem po części funduszu subwencyjnego, po części Oddziału Tarnopolskiego wysłano do tegoż Oddziału docenta weterynarii w szkole Dublańskiej p. Kubickiego dla niesienia pomocy tamtejszym oborom, dotkniętym chorobą gruzy.

Petycja do sejmu. 1875 r. wniósł Komitet petycję do sejmu o subwencję 3200 złr. wa. na przedsięwzięcie badań szczegółowych o stanie i jakości bydła w kraju.

Rok 1876.

L. 608 r. 1876.

Reskrypt ministerjalny z dnia 22 Marca 1876. Na przytoczony powyżej Memorjał, przedłożony e. k. Ministerstwu rolnictwa pod dniem 10 Marca 1875 l. 84. odpowiedziało Ministerstwo pod dniem 22 Marca 1876 reskryptem do liczby 926/87 w którym powołując się zarazem na sprawozdania Komitetu z 20 i 21 Stycznia r. 1876 do l. 121 i 1730 zwraca uwagę że zgodnie z twierdzeniem Memorjału dotychczasowe sposoby użycia subwencji na podniesienie chowu bydła w Galicji nie odniosły w ogóle pożądanego skutku, pomimo gorliwych starań Komitetu Towarzystwa gospodarskiego galic. a wyłożone na ten cel koszta przyniosły stosunkowo za mało pożytku.

Pochodzi to zdaniem e. k. Ministerstwa z nazbyt wielkiego rozstrzelenia środków przedsiębranych, a chociaż próbowanie rozmaitych dróg da się słusznie usprawiedliwić, zawsze przecież działanie

bardziej jednolite w pewnym kierunku byłoby prawdopodobnie skuteczniejszym.

C. k. Ministerstwo uznając poglądy, zawarte w Memorjale, nie zgodziło się wszakże bezwarunkowo na rozwiniętą w nim zasadę zaprowadzenia obór zarodowych bydła zagranicznego na teraz w Galicji.

Obory zarodowe zdaniem c. k. Ministerstwa mogą być pożytecznym rezerwowem źródłem nabywania rozplodników tam, gdzie w kraju całym jest już zaprowadzony system stacji buhajów jednej rasy, a zatem i dostateczny znajduje się już przychówek, czego w Galicji dotychczas jeszcze nie ma. Obory zarodowe są najkosztowniejszym środkiem podniesienia chowu bydła, jak przekonały gdzie indziej czynione doświadczenia. Jeżeli fundusze, na ten cel potrzebne, obróci się na zakupno stosownych buhajów, to zdaniem c. k. Ministerstwa wprowadzi się tym sposobem do kraju o wiele więcej krwi szlacheckiej i w krótszym przeciągu czasu, mając nadto więcej dowolności w wyborze przy zakupnie stosownego bydła i bez narażenia się na rozmaite niebezpieczeństwa, na które każda obora zawsze jest narażona.

C. k. Ministerstwo zarzuca że plan pedany w Memorjale wprowadza do sześciu stref, tamże oznaczonych, zbyt wiele krwi różnorodnej do pielęgnowania w oborach zarodowych.

Aby się z tem zgodzić wypadałoby wprawdzie jeszcze zbadać gruntownie warunki miejscowe. C. k. Ministerstwo odmawia wszakże żądanej na ten właśnie cel przez Komitet kwoty 5260 złr. z tego powodu iż badania tego rodzaju, obejmujące całą monarchję, a więc i Galicję, postanowiło c. k. Ministerstwo przeprowadzić z własnego ramienia, a po ukończeniu zbadaniu stanu chowu bydła w Galicji złoży komisję celem wspólnych, na pewnej już podstawie opartych, obrad nad tem jakie byłyby najwłaściwsze środki i drogi do podniesienia tej gałęzi gospodarstwa?

Zwraca przytem uwagę Ministerstwo, że aby wprowadzenie ras zagranicznych mogło spodziewane przynieść korzyści, należy przedewszystkiem zwrócić usiłowania ku uprawie na szeroką skalę nasion pastewnych.

Ostatecznie podnosi c. k. Ministerstwo szczególnie potrzebę ulepszenia ras krajowych i skłania się ku temu aby pewna część subwencji rządowej obróconą była na założenie obór wzorowych bydła krajowego.

Zaleca zaś jak najusilniej system subwencjonowanych stacji buhajów, zwłaszcza dla włościan, których potrzeby przedewszystkiem w wyższym jeszcze stopniu niż dotąd na względnie mieć zaleca, a to stosując się zawsze do rzeczywistego stanu bydła i znajdującego się już w miejscu użytecznego materiału rozplodowego.

Zaleca przytem c. k. Ministerstwo ażeby jak najwięcej gmin udział miało w trzymaniu buhajów, pochwalając zarazem przyjęty przez Komitet sposób subwencjonowania buhajów, wynajmowanych dla włościan, z których ci za darmo lub też za małą opłatą korzystać mogą. Wnosi też ażeby nie lepiej było zamiast opłaty po 50 złr. za najem buhajów, zapewnić trzymającym takowe, dla tem większego ich zachęcenia, pewien odsetek od kwoty, uzyskanej z sprzedaży każdego buhaja gdy się już stanie nieużytecznym, który to sposób okazał się pomyślnym w innych krajach koronnych.

Obok urządzenia coraz liczniejszych stacji buhajów, zaleca również reskrypt Ministerstwa premiewanie, a to głównie bydła ras krajowych, wedle instrukcji, którą później Komitetowi przesłać obiecuje.

Na zakończenie wzywa c. k. Ministerstwo Komitet Towarzystwa gospodarskiego aby przedłożył nowy — wedle powyższych wskazówek ułożony plan dalszego urządzania stacji buhajów, wraz z warunkami pod jakimi subwencja trzymającym buhaje udzielana być ma — tudzież wnioski co do zakładania wzorowych obór bydła ras krajowych.

Na posiedzeniu Komitetu dnia 14 Maja 1876 prezes Towarzystwa gospodarskiego książe Adam Sapieha, z uwagi że c. k. Ministerstwo stanowczo zastrzegło iż subwencja na licytacje bydła obróconą być nie może, a niepodobna całej kwoty subwencyjnej przeznaczyć na subwencjonowanie stacji buhajów na użytek gmin, wniósł ażeby w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa z dnia 22 Marca t. r. użyć subwencji na premiowanie przychowku w tych gminach, które posiadając buhaje subwencjonowane, wykażą się że przychówek taki mają, dalej na premiowanie buhajów u większych właścicieli, którzy się zobowiążą że buhaja premiowanego przez lat kilka do rozplodu trzymać będą, wreszcie przeznaczyć pewną kwotę na objazd i zwidzenie wszystkich stacji buhajów subwencjonowanych.

Komitet przyjąwszy zasady, zawarte w powyższym wniosku, zamianował komisję, złożoną z wnioskodawcy, tudzież pp. Kazimierza Obertyńskiego i profesora Pańkowskiego, aby na zasadach powyższych przedłożyła Komitetowi szczegółowe wnioski użycia subwencji na rok 1876.

L. 948.

Subwencja
na rok 1876.

Reskryptem z dnia 8. Czerwca 1876. l. 5656/561 wyznaczyło c. k. Ministerstwo na rok 1876 subwencję na chów bydła w kwocie 6000 złr. w. a.

Na podstawie wniosków, przedłożonych przez wyzwyminioną komisję, uchwalił Komitet na posiedzeniu dnia 17. Czerwca t. r.

przedłożyć c. k. Ministerstwu do zatwierdzenia następujący projekt Wnioski komitetu
użycia powyższej subwencji: względem użycia
subwencji w roku
1876.

a) Na objazd stacji buhajów subwencionowanych	500	"
b) Na dalsze subwencionowanie stacji buhajów na użytek włościan	1500	"
c) Na premiowanie dochowku w gminach	1000	"
d) Na premiowanie buhajów subwencionowanych	500	"
e) Na premiowanie młodych buhajków rozplodowych	500	"
f) Na opust 20—25% przy sprzedaży sprowadzonego bydła z zagranicy, celem zasilenia krwi w oborach właścicieli większych	2000	"
Summa	6000	złr.

Zarazem uchwalił Komitet wezwać wszystkie Oddziały Towarzystwa gospodarskiego aby do dnia 1 Sierpnia:

- Zgłosili się wszyscy właściciele obór czy i jakie bydło będą sobie życzyli sprowadzić z zagranicy, z zastrzeżeniem że ostateczna decyzja nastąpi dopiero po przyzwoleniu c. k. Ministerstwa i że tylko dla obór zarodowych, prowadzących czystą krew, lub systematyczne od czterech najmniej pokoleń krzyżowanie, Komitet podjąć się może sprowadzenia.
- Aby Rady Oddziałowe przedstawiły po trzech kandydatów do komisji, mającej wspólnie z delegatem Komitetu przystąpić do do osądzenia buhajów i bydła, mającego się premiować.
- Aby do tegoż terminu zgłosili się właściciele buhajków, chcący o projektowane premia konkurować. Tylko w kraju chowane pełnej krwi, lub w czwartym pokoleniu z krzyżowania z miejscowem, krajowem, bydłem pochodzące, spółbiegać się mogą. (*Okólnik Komitetu Towarzystwu gosp. gal. z dnia 7. lipca 1876, l. 608.*)

Delegatem do objazdu stacji buhajów i premiowania zamianował Komitet na posiedzeniu dnia 29. Czerwca 1876. profesora Pańkowskiego. Delegat do objazdu stacji buhajów i premiowania.

L. 1156.

Uchwalony przez Komitet pod dniem 17. Czerwca 1876 plan użycia subwencji zatwierdziło c. k. Ministerstwo reskryptem z dnia 21 Lipca 1876 l. 7598/754 skutkiem czego przystąpiono do jego wykonania.

Przeгляд stacji buhajów subwencionowanych.

Delegat Komitetu pofesor Pańkowski objechał i zlustrował przy pomocy komisji miejscowych w przeciągu czasu od dnia 23. Sierpnia do 28 Października stacje buhajów w Oddziałach: Rudeńskim, Samborskim, Sanockim, Przemyskim i Jarosławskim. Lustracja stacji buhajów.

Skutkiem powyższej lustracji zwinięto trzy stacje buhajów w Oddziale Jarosławskim, (w Kisielowie, Żurawiezkach i Surmaczówce), jedną w Rudeńskim, (w Dolinianach), w tymże Oddziale zaprowadzono jedną napowrót (w Hermaniu), a jedną przeniesiono (z Witosławic do Rudek).

Koszta objazdu wynosiły 257 złr. 18 ct. Objazd stacji Oddziału Tarnopolskiego i Husiatyńskiego odroczone na później.

Premiowanie.

Premiowaniem zajmował się delegat Komitetu podczas objazdu stacji, wspólnie z komisjami miejscowymi, według następujących zasad, objętych Okólnikiem z dnia 7. Lipca 1875. do l. 608.

Premiowanie.

Premiowano:

1. **Buhaje subwencjonowane**, jeżeli się okazało w przychowku że buhaj był dobrym rozplodnikiem i skutkiem dobrego utrzymania spłodził znaczną liczbę użytecznego potomstwa. Premie przeznaczono w wysokości 25 złr. w. a.

2. **Przychówek**, a to:

- a) cielęta, (jałówki) od krów mniejszych właścicieli, po buhaju subwencjonowanym, od roku do lat dwóch, po 10 do 15 złr.
- b) jałówki cielne po buhaju subwencjonowanym, po 10—25 złr.
- c) krowy z cielęciem po buhaju subwencjonowanym, również po 10—25 złr.

3. **Buhajki roczniaki**, chowane na rozplodników dla gmin (pod zastrzeżeniem jak przy premiowaniu ogierków) po 25—50 zł.

Według powyższych zasad rozdano:

ad 1. Za buhaje subwencjonowane:

w Oddziale Rudeńskim nagród pięć,
w Oddziale Samborskim nagród trzy, po 25 złr. — Razem w sumie łącznej 200 złr. w. a.

ad 2. Za przychówek u właścicieli mniejszych:

W Oddziale: Rudeńskim na 9 stacjach, 65 nagród, w kwocie łącznej 427 złr.

W Oddziale: Samborskim na 4 stacjach, 25 nagród, razem 109 złr.

W Oddziale: Sanockim na 1 stacji 13 nagród, razem 55 złr.

W Oddziale: Jarosławskim na 2 stacjach 13 nagród, razem 70 złr.

W Oddziale: Przemyckim na 3 stacjach 19 nagród, razem 74 złr.

Razem przeto rozdano 135 nagród w kwocie 734 złr. w. a.

Z tych 660 złr. srebrem a 74 złr. banknotami; co z doliczeniem ażja uczyniło 768 złr. 40 ct. w. a.

ad 3. Za buhajki, przeznaczone na rozplodników dla gmin, przyznano tylko dwie nagrody po 25 złr. razem 50 złr. w. a.

Stacje buhajów subwencionowanych na użytek włościan.

W tym dziale subwencyjnym Komitet postępując zgodnie z zaopatrywaniem e. k. Ministerstwa, nie tylko wyczerpał całą na ten cel pierwotnie prelininowaną kwotę 1500 złr. w. a. ale prześcignął ją nawet o wiele, bacząc na oszczędności w innych działach poczynione.

Oprócz zatwierdzonych w skutek objazdu delegata dawniejszych 20 stacji, przyznał Komitet jeszcze nowych 20 stacji, zatem razem w 11 Oddziałach stacji 40.

Stacje buhajów
na użytek
włościan.

Bydło rozplodowe sprowadzone dla obór większych.

Z powodu że zakupno i sprowadzenie bydła oryginalnego z granicy okazało się tak kosztownem, że nawet po opuszczeniu z ceny pierwotnej 20—25%, cena każdej sztuki wypadłaby za wysoko dla właścicieli obór tutejszych, przeto postanowił Komitet uchwałą z dnia 2. Października 1876 zakupić bydło pełnej krwi rasy Berneńskiej, Szwajcarskiej i Algauskiej lub Holenderskiej w okolicach bliższych w granicach Monarchji, mianowicie na Szląsku i Morawach, w oborach posiadających ustaloną sławę. Nadto dla zachęcenia nabywców podwyższył opust z 20—25% na 30%, a dla członków Towarzystwa gospodarskiego, płacących wkładki po 15 złr. nawet aż do 35% od ceny kupna i przywozu.

Bydło rozplodowe
dla obór więk-
szych.

Skutkiem ogłoszenia z dnia 16. Października zgłosiło się 9 nabywców na sztuk 11, mianowicie: na 9 buhajów i 2 jałówki.

Za kupnem bydła wysłano profesora Pańkowskiego, który dostawił do Lwowa na dniu 23 Grudnia 2 buhaje rasy Szwyckiej, 2 rasy Algawskiej, 2 rasy Berneńskiej i 2 Holenderskiej, razem sztuk ośm; albowiem żądanych 2 jałówek Szwyckich i buhaja czarno srokatego rasy Berneńskiej dostać nie można było. Koszta zakupna, przywozu i utrzymania wynosiły razem 3080 złr.

Zakupno.

Strąciwszy 1059 złr. opustu, otrzymał za nie Komitet zwróconych na rzecz funduszu subwencyjnego 2021 złr. przeciętnie po 262 złr. 65 ct. w. a. za sztukę. (*Sprawozdanie Komitetu za r. 1876.*)

Na posiedzeniu dnia 22. Grudnia 1876 uchwalił Komitet Obora zarodowa wszystkie pozostałości tego działu subwencyjnego obrócić na zaprowadzenie w Dublinach obory zarodowej bydła krajowego.

w Dublinach.

Z pozostałych jeszcze nielicznych stacji buhajów rządowych zwinięto w ciągu roku 1876 stacji sześć.

Stacje zwinięte.

Spis obór. Pozostającą z subwencji dawniejszej na księgę rodowodową kwotę 458 złr. postanowił Komitet użyć na wydanie spisu krajowych obór, prowadzących krew czystą lub systematycznie od czterech pokoleń krzyżowanie. (*Sprawozdanie Komitetu z r. 1876*).

Rok 1877.

L. 373 r. 1877.

Subwencja na rok 1877. Na rok 1877 przeznaczyło c. k. Ministerstwo reskryptem z dnia 3. Marca 1877 do l. 2651/167 na podniesienie chowu bydła subwencję w kwocie 5000 złr. rozporządzając że takowa ma być użyta po części na zakupienie buhajów, po części na subwencjonowanie stacji buhajów na użytek włościan, lub też buhajów w tym celu przez gminy utrzymywanych.

Zarazem zażądało c. k. Ministerstwo pomienionym reskryptem przedłożenia szczegółowego planu użycia tej subwencji w granicach wyznaczonych i instrukcji, określającej organizację stacji buhajów subwencjonowanych.

Plan użycia subwencji w roku 1877. W myśl powyższego reskryptu uchwalił Komitet na posiedzeniu dnia 30. Kwietnia t. r. przyznając na ten rok subwencję 5000 złr. w. a. użyć w następujący sposób:

- 1) Na stacje buhajów subwencjonowanych na użytek włościan 3000 złr.
- 2) Na zakupno bydła (buhajów) czystej krwi dla zasilenia większych obór 2000 złr.
- 3) Zakupić bydło powyższe ile się da na wystawie krajowej, tegoż roku we Wrześniu odbyć się mającej.
- 4) Zawiadomić krajowych właścicieli obór, jako też znaczniejszych handlarzy bydła za granicą, że Komitet zakupować będzie na wystawie krajowej doborowe sztuki bydła czystej krwi z funduszów subwencyjnych.

Donosząc o powyższych uchwałach c. k. Ministerstwu pod dniem 22. Maja 1877 l. 373 zawiadamia zarazem Komitet że z przeznaczonej na subwencjonowanie buhajów dla włościan kwoty 3000 złr. utworzy się 60 stacji (subwencjonowanych po 50 złr. w. a.) a mianowicie do istniejących już, i dawniej uchwalonych 44, utworzy Komitet jeszcze nowych 16.

Co do zakupna buhajów, te będą odprzedane z opustem 30 do 35% rabatu od ceny, kupna właścicielom obór prowadzącym krew czystą lub przez kilka pokoleń systematycznie krzyżowaną. Że zaś przeznaczona na to subwencja 2000 złr. wystarczy zaledwie na pokrycie straty, wynikającej z różnicy ceny zakupna a odprzedaży, przeto Komitet oświadcza że będzie się starał

za pomocą własnych funduszów jak największą liczbę bydła w tym celu na wystawie krajowej zakupić.

Co zaś do instrukcji, dotyczącej uorganizowania stacji buhajów, zasadą przyjętą jest że stacje tworzą się na wniosek Oddziałów Towarzystwa gospodarskiego za uchwałą Komitetu, tam gdzie odpowiedniej rasy buhaje się znachodzą i że nadzór nad stacjami mają Oddziały Towarzystwa gosp. Właściciel subwencjonowanego buhaja obowiązany jest przypuścić go przynajmniej do 50 krów włościańskich rocznie i prowadzić dokładne rejestra stanowienia według wzoru przez Komitet sporządzonego.

Zakupno buhajów.

Stosując się do liczby zgłoszeń ze strony hodowców zakupiono na wystawie krajowej buhajów sztuk 20, mianowicie rasy Holenderskiej sztuk 7, Szwyckiej 4, Berneńskiej 4, Algawskiej 2, Shorthornów 3, Mürzthalera 1 — Koszta zakupna wynosiły ogółem 3267 zł. Zakupno i odprzedaż w r. 1877.

Opustu strącono po 35 i 30% razem 1120 złr. 85 ct. w. a. Zaczem z odprzedaży wpłynęło czystych 2146 złr. 15 ct. przeciętnie po 107 złr. za sztukę.

Ponieważ z funduszu, na zakupno przeznaczonego, pozostała jeszcze do rozporządzenia kwota 879 złr. 25 ct. przeto uchwalił Komitet przedsięwziąć powtórne jeszcze w tym roku w miesiącu Grudniu zakupno i odprzedaż buhajów, i wezwał właścicieli, posiadających odpowiednie buhaje, do przysłania swych ofert. (*Okólnik Komitetu z d. 20 Listopada 1877 l. 1066*).

Ofert przysłano znaczną liczbę, lecz z chęcią kupna zgłosiło się tylko trzech, co skłoniło Komitet że uchwałą pod dniem 15. Grudnia t. r. przedłużył termin zgłoszenia się do 31. Stycznia 1878 r. (*Okólnik z dnia 20 Grudnia 1877 l. 1203*).

Objazd stacji buhajów subwencjonowanych Lustracja stacji buhajów i premiiowanie.
premiowanie przychowku.

Profesor Pańkowski ukończył rozpoczęty w roku 1876 objazd stacji buhajów, objechawszy pozostałe do zwiedzenia 3 stacje w Oddziale Tarnopolskim i Husiatyńskim, przyczem rozdano następujące nagrody:

Na stacji w Żabińcach (Oddział Husiatyński) rozdano włościanom za przychówek 12 nagród w kwocie łącznej 63 złr. srebrem.

Właściciele stacji p. Róży Horodyskiej za dobre utrzymanie buhaja subwencjonowanego 25 złr. w. a. za rocznego buhajka rasy Szwyck 25 złr. w. a.

W oddziale Tarnopolskim:

Na stacji w Łoszniowie rozdano włościanom za przychówek 13 nagród w kwocie łącznej 93 złr. srebrem.

Właścicielowi stacji p. Ignacemu Zabielskiemu za buhajka dwuletniego 50 złr. za buhajka półtorarocznego 25 złr. za przypuszczenie do krów włościańskich zamiast jednego buhaja subwencjonowanego 4—6ciu buhajów stanowych 25 złr.

W Suszyczynie rozdano 5 nagród, razem 35 złr. i stację zwinięto z powodu wydzierżawienia majątku.

Ogółem rozdano na nagrody srebrem i banknotami 343 zł.

Stacje buhajów wynajętych na użytek włościan. Stacji buhajów subwencjonowanych na użytek włościan było w roku 1877

W oddziale Bobreckim	4
„ Brzeżańskim	4
„ Czortkowskim	1
„ Jarosławskim	3
„ Przemyskim	8
„ Przemyślańskim	2
„ Rohatyńskim	4
„ Rudeckim	11
„ Samborskim	4
„ Sanoockim	1
„ Stanisławowskim	2
Razem stacji	44

(Relacja do Ministerstwa rolnictwa pod dniem 22. Maja 1877 l. 373).

Obora zarodowa w Dublanach. W wykonaniu uchwały Komitetu, powziętej pod dniem 16 Grudnia 1876, mocą której przeznaczono całą ówczesną pozostałość subwencji chowu bydła w kwocie 1200 złr. na założenie obory zarodowej bydła czysto krajowego w Dublanach, zakupiono krów 26 (*Sprawozdanie Komitetu z roku 1877*).

Księga rodowodowa. Plan wydawnictwa księgi rodowodowej, przedłożony c. k. Ministerstwu, został zatwierdzony. (*Sprawozdanie jak wyżej*).

L. 819. r. 1877.

Reskryptem z dnia 28. Lipca 1877 do l. 6158/560 zezwoliło c. k. Ministerstwo na użycie kwoty 2000 złr. z funduszu subwencyjnego według planu przedłożonego pod dniem 22 Maja 1877 r. l. 373, na zakupno buhajów ras oryginalnych dla obór właścicieli większych.

Co zaś do stacji buhajów za najem dla włościan poleciło zmianę systemu w tym kierunku ażeby stacje te przeszły pod zarząd gmin. Z tego powodu nie zezwoliło c. k. Ministerstwo na utworzenie proponowanych przez Komitet w pomienionym planie 16 nowych stacji buhajów, lecz zażądało programu obejmującego warunki, pod jakimi zmianę systemu w powyższym kierunku, t. j. oddanie pod zarząd gmin pod kontrolą Komitetu stacji buhajów subwencyjonowanych, przeprowadzić by wypadało.

L. 1204 r. 1877.

Reskrytem z dnia 29 Listopada 1877 l. 12066/1224 zatwierdziło c. k. Ministerstwo rachunek szczegółowy z funduszków subwencyjnych za cały przeciąg czasu od roku 1868 po koniec roku 1875., przedłożony przez Komitet Towarzystwa gospodarskiego gal. c. k. Ministerstwu pod dniem 19. Lipca 1877. l. 850.

ROK 1878.

L. 810 r. 1878.

Na rok 1878 udzieliło c. k. Ministerstwo na podniesienie chowu bydła subwencję w kwocie 4000 złr. w. a. przeznaczając z tego mianowicie: Subwencja na rok 1878.

Na zakupno bydła rozplodowego	1500 złr.
Na stacje buhajów dla włościan	1500 „
Na premiowanie przychowku po buhajach subwencyjowanych i młodych buhajków	1000 „

(Reskrypt ministerjalny z dnia 6 Maja 1878 l. 4799/554.)

Zakupno buhajów na odprzedaż.

Oprócz powyższej subwencji pozostała z roku 1877 kwota 896 złr. 25 ct. za którą zakupiono w drodze korespondencyjnej w kraju buhajów sztuk 8, mianowicie: Zakupno i odprzedaż.

- 2 Holendry w Żywcu.
- 2 Szwyce w Busku.
- 1 Algauera w Dublanach.
- 1 Pinzgauera w Czarnokońcach.
- 1 Bernera we Wzdowie.
- 1 Shorthorna półkrwi w Pawłosiowie.

Koszta zakupna wynosiły ogółem 1344 złr. Po strąceniu opustu 30 i 35% (w kwocie 461 złr. 40 ct.) wpłynęło z odprzedaży gotówką 882 złr. 6z ct. w. a., zaczem każda sztuka wypadła przeciętnie po 110 złr. w. a.

Z subwencji na rok 1878 zakupił z polecenia Komitetu profesor Pańkowski sztuk 14, częścią w kraju, częścią za granicą, mianowicie:

- 6 buhajów rasy Holenderskiej,
- 4 „ „ Szwyckiej,
- 3 „ „ Berneńskiej,
- 1 „ „ Shorthorna pół krwi.

Koszta zakupna wynosiły ogółem 3122 złr. 80 ct. w. a. Opust po 30 i 35%, uczynił 1059 złr. 60 ct. w. a. Oddano je zatem za 2063 złr. 4 ct. przeciętnie sztukę po 146 złr. w. a.

Najem buhajów na użytek włościan.

Najem buhajów. Z pozostałej z roku 1877 subwencji przyznał Komitet (uchwałą z dnia 23. Marca 1878.) do dawniejszych istniejących już 44 stacji jeszcze 11 stacji nowych, mianowicie:

W oddziale Rohatyńskim . . .	4
„ Stanisławowskim . . .	2
„ Tarnopolskim . . .	1
„ Lwowskim . . .	1
„ Przemyskim . . .	3

zaczem razem wszystkich utworzono na rok 1877/8 stacji 55.

A że przyznana na utrzymanie tychże stacji na rok 1878 subwencja 1500 złr. wystarczyć mogła, licząc po 50 złr. na każdą stację, na utrzymanie tylko 30 stacji, zaczem nie pozostawałoby jak z istniejących już 55 stacji zwinąć 25 stacji, pomimo że przeciwnie wszystkie Oddziały domagały się pomnożenia jeszcze liczby tychże, przeto udał się Komitet do c. k. Ministerstwa pod dniem 15 Lipca 1878 l. 915. z prośbą o zezwolenie aby kwotę 1000 złr. przeznaczoną na premiowanie przychowku, tudzież kwotę subwencyjną 400 złr. przeznaczoną pierwotnie na podniesienie chowu owiec i nierogacizny, użyć na subwencjonowanie stacji buhajów dla włościan.

L. 1106 r. 1878.

Ministerstwo reskryptem z dnia 30. Sierpnia 1878 l. 8441/952 zgodziło się na ten wniosek, skutkiem czego przyznano na rok 1878:

Oddziałowi Rudeńskiemu . . .	stacji 15
„ Jarosławskiemu . . .	„ 10
„ Brzeżańskiemu . . .	„ 8
„ Przemyskiemu . . .	„ 5
„ Bobreckiemu . . .	„ 4
„ Rohatyńskiemu . . .	„ 4
„ Przemysłańskiemu . . .	„ 3
„ Samborskiemu . . .	„ 3
„ Stanisławowskiemu . . .	„ 3
„ Buczackiemu . . .	„ 1
„ Lwowskiemu . . .	„ 1
„ Husiatyńskiemu . . .	„ 1
„ Tarnopolskiemu . . .	„ 4
Razem 13 Oddziałom	stacji 62

(Sprawozdanie Komitetu za r. 1878)

Rok 1879.

L. 862 r. 1879.

W roku 1879 przyznało c. k. Ministerstwo pod dniem 23. Maja Subwencja
1879 l. 5218/621 subwencję w kwocie 4000 złr. w. a. mianowicie: na rok 1879.

Na stacje buhajów dla włościan	1500 złr.
Na zakupno bydła rozplodowego dla większych obór	1500 „
Na premiowanie przychowku od buhajów subwencjonowanych i młodych byczków	1000 „

L. 1351.

Ponieważ kwota przeznaczona na utrzymanie stacji buhajów nie wystarczała na cel rzeczony, przeto Komitet odniósł się do Ministerstwa z prośbą o wyznaczenie dodatkowo jeszcze 550 złr. do czego c. k. Ministerstwo przychyliło się pod dniem 30 Listopada 1879 l. 11956/1395 przyzwoliwszy zarazem aby cała na ten rok przyznana kwota subwencyjna, wynosząca tym sposobem 4550 złr. w. a. użyta była tylko na zakupno bydła rozplodowego i na utrzymanie stacji buhajów dla włościan

Wnioski Komitetu Towarzystwa gosp. względem subwencji z powodu spodziewanego zamknięcia granicy.

Na posiedzeniu Komitetu Towarzystwa gosp. dnia 3 Maja 1879 Wnioski z powodu
oznajmił p. Dawid Abrahamowicz że podczas ostatniej jego bytności w Wiedniu wezwał go JExc. p. Minister rolnictwa jako wiceprezesa Towarzystwa gospodarskiego gal. aby rzeczzone Towarzystwo przedstawiło swe wnioski, normujące potrzebne dla kraju wyższe kwoty subwencyjne na podniesienie chowu bydła rogatego w obec mającego nastąpić zamknięcia granicy galicyjskiej dla bydła stepowego rosyjskiego. spodziewanego zamknięcia granicy.

W tym celu wybrał Komitet komisję, złożoną z pp. Dawida Abrahamowicza, Leonejusza Wybranowskiego, Piotra Grossa, Zygmunta Strusiewicza i Kazimierza Pańkowskiego — i na podstawie wniosków rzeczonych komisji uchwalił na posiedzeniu dnia 10. Maja zażądać od c. k. Ministerstwa dodatkowo na rok 1879, z powodu zamierzonego zamknięcia granicy, następujących subwencji na podniesienie hodowli bydła rogatego w Galicji wschodniej, mianowicie:

L. 746 r. 1879.

- 1) Na utrzymanie rocznie 600 stacji buhajów dla gmin po 100 złr. 60.000 złr.
- 2) Na zaprowadzenie w myśl zapatrywań, wyluszczonej w Memorjale z dnia 10. Maja, obór zarodowych bydła krajowego i tych ras obcych, których uży-

	teczność wielostronnie już uznaną została, z opustem 30% dla nabywców, celem zapewnienia sobie na przyszłość rozplodników dla stacji	40.000 „
3)	Na zakupno rozplodników z funduszy subwencyjnych po średniej cenie 200 złr. z opustem 30%	24.000 „
4)	Na badanie stosunków miejscowych w różnych okolicach kraju, tudzież na kontrolę nad licznymi stacjami buhajów i oborami zarodowymi	5.000 „
5)	Na urządzenie wystaw i targów bydła rogatego, tudzież premiowanie wyborowych sztuk bydła rozplodowego różnego wieku	6.000 „
	Razem	135.000 złr.

Zakupno i odprzedaż buhajów dla obór większych.

Zakupno buhajów z subwencji na rok 1879. Z subwencji na r. 1879. zakupiono raz pierwszy w Wrześniu podczas targu zbożowego we Lwowie z obór krajowych buhajów sztuk 15 — mianowicie:

Holendrów 9 — jako to:

w Zarzeczcu	sztuk	4
„ Morawicy	„	2
„ Firlejówce	„	3

Szwyców 3 — jako to:

w Kniażu	sztuk	2
„ Pawłosiowie	„	1

Benera 1 w Jaémierzu.

Shorthornów sztuk 2 pół krwi w Pawłosiowie.

Koszta zakupna i sprowadzenia wynosiły 2042 złr. opust 672 złr. oddano je zatem za 1369 złr. przeciętnie po 91 złr. za sztukę.

Powtórnie tegoż roku zakupił profesor Pańkowski z polecenia Komitetu w Listopadzie w oborach pozakrajowych buhajów sztuk 7, mianowicie:

Rasy Berneńskiej	sztuk	3
„ Szwyckiej	„	1
„ Algawskiej	„	1
„ Shorthorn	„	2

Koszta zakupna i przywozu wynosiły 2044 złr. opuszczono nabywcom 688 złr., przeto odprzedaż przyniosła 1355 złr. przeciętnie po 193 złr. za sztukę.

Stacje buhajów za najem dla włościan.

Stacje buhajów.

Do przyznanych już dawniej stacji dodano w tym roku kilka nowych, mianowicie Oddziałom: Jarosławskiemu, Przemyskiemu,

Bobreckiemu, Przemyślańskiemu i Samborskiemu — Oddziałowi zaś Bełskiemu przyznał Komitet subwencję na pięć stacji, zatwierdzając zarazem co do sposobu użycia przyznanej kwoty zmianę, przez Oddział proponowaną, mianowicie iżby nie ustanawiano stałych stacji, lecz wypłacano po 1 złr. właścicielom buhajów wynagrodzenia za każdą odleconą krowę włościańską.

Ogółem było w roku 1879 w 14 Oddziałach stacji buhajów wynajętych dla włościan 66.

Okres trwania stacji oznaczony został uchwałą Komitetu z dnia 25 Stycznia 1879 od Lipca do Lipca. (*Sprawozdanie Komitetu za rok 1879*).

Rok 1880.

Radca ministerjalny p. Hamm, objąwszy referat spraw chowu bydła w Ministerstwie rolnictwa, przedłożył listem prywatnym pod dniem 26 Stycznia JO. Księciu Adamowi Sapieże, prezesowi Towarzystwa gosp. gal. do oceny wnioski, dotyczące środków, jakie w obec nowej ustawy o zarazie bydła za konieczne dla podniesienia chowu bydła w Galicji uważa. Do tych zalicza mianowicie zmianę gospodarstwa trzypolowego na płodozmian, uprawę łąk, zaprowadzenie uprawy roślin pastewnych, pomnożenie stacji buhajów, nagrody i t. d.

List p. radcy ministerjalnego
Hamma.

L. 314 r. 1880.

Na list powyższy przesłał książę Sapieha odpowiedź następującej treści:

Odpowiedź.

Zamknięcie granicy galicyjskiej dla bydła stepowego rosyjskiego wymaga podniesienia chowu bydła w Galicji do tego stopnia, ażeby wszelkie potrzeby, zaopatrywane dotychczas przez sprowadzanie z kordonu rosyjskiego i z Rumunji bydła pociągowego i opasowego, zaspokoił odtąd własny, należycie spotęgowany, chów bydła w kraju.

Aby do celu tego w jak najkrótszym ile możności przeciągu czasu dojść można, gdy wszelkie opóźnienie pociągnie za sobą wielkie szkody tak dla kraju, jak i dla państwa, potrzeba aby rząd z swej strony użył wszelkich w rozporządzeniu jego pozostających środków, a to z całą energją i szczodrobliwością, nie oglądając się na przyjęty dotąd system oszczędności, niedozwalający szerokiego i korzystnego rozwinąć działania.

Systematyczny plan postępowania, którego trzymać się należy celem podniesienia chowu bydła w Galicji, wyłuszczonego został w Memorjale z dnia 10 Marca 1879 l. 84, gdzie też wytknięty jest i

podział kraju na strefy, z ścisłym określeniem każdej strefie odpowiednich ras bydła.

Zastrzedz zarazem potrzeba że ci tylko hodowcy bydła na subwencję ze skarbu państwa liczyć mogą, którzy zastosują się ściśle do rozporządzeń Komitetu Towarzystwa gosp. galic. pod tegoż kontrolą.

W wyborze środków ku podniesieniu chowu bydła należy bacznie na pięć następujących kierunków:

1. Środki ku podniesieniu chowu bydła u włościan.
2. Środki ku podniesieniu chowu bydła u większych właścicieli.
3. Środki ku podniesieniu uprawy pasz i przeprowadzeniu dążących ku temu melioracji gruntów.
4. Środki ku podniesieniu przemysłu rolniczego.
5. Środki ogólne.

Ad 1. Celem podniesienia chowu bydła u włościan potrzeba:

- a) Pomnożyć i uzupełnić stacje buhajów subwencionowanych do liczby 600, i podnieść wynagrodzenie roczne za użytek buhaja z 50 złr. na 100 złr. w. a.
- b) Ponieważ obecnie znalazłoby się w okręgu Towarzystwa gosp. gal. zaledwo 200 buhajów, posiadających odpowiednie zalety na rozplodników, przeto potrzeba zakupić jeszcze 400 buhajów w tym celu — w znanych zaszczytnie oborach krajowych, skąd wynika konieczność pokrycia funduszem subwencyjnym 30% opustu przy odprzedaży tychże buhajów właścicielom, stacje utrzymującym.
- c) Należy wyznaczyć nagrody za przychówek.

Ad 2. Dla podniesienia chowu bydła u większych właścicieli, którego głównym celem jest dostarczanie buhajów rozplodowych, potrzeba założyć w okręgu Towarzystwa gospodarskiego gal. co najmniej 20 obór zarodowych, ras odpowiednich. Każda taka obora ma się składać z 12 krów i 1 buhaja.

Połowę kosztów, na to wyłożonych, winien ponieść skarb państwa. Drugą połowę należy zaliczyć tytułem pożyczki, zwrotnej w kilku latach, za pośrednictwem Komitetu Towarzystwa gosp. właścicielom większym, rzeczono obory zakładającym, za stosowną rękomią i pod pewnymi wpierw określonymi warunkami.

Premiowanie byłoby tu także skutecznym środkiem, ale kwotami odpowiedniej wysokości.

Ad 3. Bez rozległej uprawy pasz niepodobna nawet pomyśleć o podniesieniu chowu bydła. Z tego powodu należy przedsięwziąć wszystko, cokolwiek tylko do rozpowszechnienia uprawy pasz, jako

też do pobudzenia chęci zakładania i poprawy łąk i pastwisk przez nawodnienie, drenowanie, nawożenie i t. p. przyczynić się może. Wszakże nagrody za zakładanie łąk, nawodnienie, nawożenie i za wszystkie w ogóle tym podobne, do podniesienia uprawy pasz dążące ulepszenia, powinny być w odpowiedniej wysokości wyznaczane. Zarazem pożądaną byłoby rzeczą ażeby premiować uprawę lucerny w strefie podolskiej, a esparcety w okolicach górskich, tudzież w ogóle uprawę nasion pastewnych.

Oprócz nagród za zakładanie i nawodnienie, drenowanie i nawożenie łąk i pastwisk, należy jeszcze następujące, do tegoż celu wiodące, przedsięwziąć środki, mianowicie:

- a) Przyznać przedsiębiorcom meljoracji łąk i pastwisk szczególniejsze uwzględnienia w rodzaju tych, jakie przyznane są celem pobudzenia chęci budowania nowych domów w miastach, mianowicie całkowite lub częściowe uwolnienie gruntów meljorowanych na pewien okres czasu (10—20—25 lat) od opłaty podatku gruntowego.
- b) Otworzyć kredyt na mierny procent na meljoracje tego rodzaju, za zwrotem wydanych zaliczek ratami, na dłuższy szereg lat rozłożonemi.
- c) Przedewszystkiem zaś potrzeba jak najrychlejszej regulacji większych i mniejszych rzek, zalewających rozległe obszary nadbrzeżne.

Przeprowadzenie tej czynności nie może być zadaniem osób prywatnych, lecz państwa i kraju. Brak zdolnych sił technicznych był jedną z przyczyn, dla których ze strony rządu tak mało dotąd takich meljoracji uskuteczniiono.

Ad 4. Zamknięciem granicy zagrożone u nas jest w najwyższym stopniu gorzelnictwo, będące wraz z opasem wołów jedynym przemysłem rolniczym w Galicji.

Jest ono mianowicie we wschodnich okolicach kraju podstawą i głównym czynnikiem całego gospodarstwa.

Zachodzi obawa aby przemysł ten pod brzemieniem wysokiego opodatkowania, w walce z trudnościami, stworzonymi zamknięciem granicy, nie upadł zupełnie. Aby temu zapobiedz, tak w interesie państwa jak kraju, potrzeba dostarczyć właścicielom gorzeli po jak najtańszej cenie kapitału obrotowego na zakupienie wołów opasowych.

Nie chodzi tu o kredyt ze skarbu państwa, lecz tylko oto aby rząd wyjednał w Banku nacjonalnym Austro-Węgierskim otworzenie jak można najtańszego kredytu właścicielom gorzelnii z firmą protokolowaną, tudzież o przyzwolenie dłuższego niż zwykły trzymie-

sięczny, mianowicie sześciomiesięcznego, terminu wypłaty zaciągniętych pożyczek.

Ad 5. Do ogólnych środków, które celem podniesienia chowu bydła przedsięwziąć należy, zaliczają się:

- a) Wydanie ustawy zapobiegającej nizezmienieniu bydła włościańskiego, przez zaprowadzenie przymusowego kastrowania, uregulowanie spólnego użycia łąk gromadzkich i t. p.
- b) Wydanie ustawy o komasacji gruntów, bez czego ani zamiana gospodarstwa trzypolowego na płodozmian, ani przedsięwzięcie meljoracji na gruntach włościańskich przeprowadzić się nie da.
- c) Popieranie wszystkich Zakładów ułatwiających kredyt rolnikom, mianowicie zezwolenie na emisję listów zastawnych Zakładom udzielającym kredytu na meljoracje gruntów.

Powyższe środki wymagają wprawdzie zaliczki sum dosyć znacznych ze skarbu państwa. Skoro się wszakże zważy że przemysł zachodnich krajów Monarchji otrzymał niegdyś 15 milionów złr. zaliczek ze skarbu państwa, z których podobno około 11 milionów złr. przepadło, to słusznie przyznać należy iż gospodarstwo Galicji może przecie żądać zaliczki kilku milionowej, tem bardziej że idzie tu po większej części o zaliczkę zwrotną, która ma być i będzie spłacona, albowiem własność gruntowa daje pewniejszą niżeli przemysł hypotekę.

Do ogólnych wreszcie środków podniesienia chowu bydła zaliczyć też należy ponowienie wyrobu soli bydłoczej, lub znaczne niżenie terażniejszych cen soli gorszego gatunku dla hodowców bydła.

L. 748 r. 1880.

Ankieta.

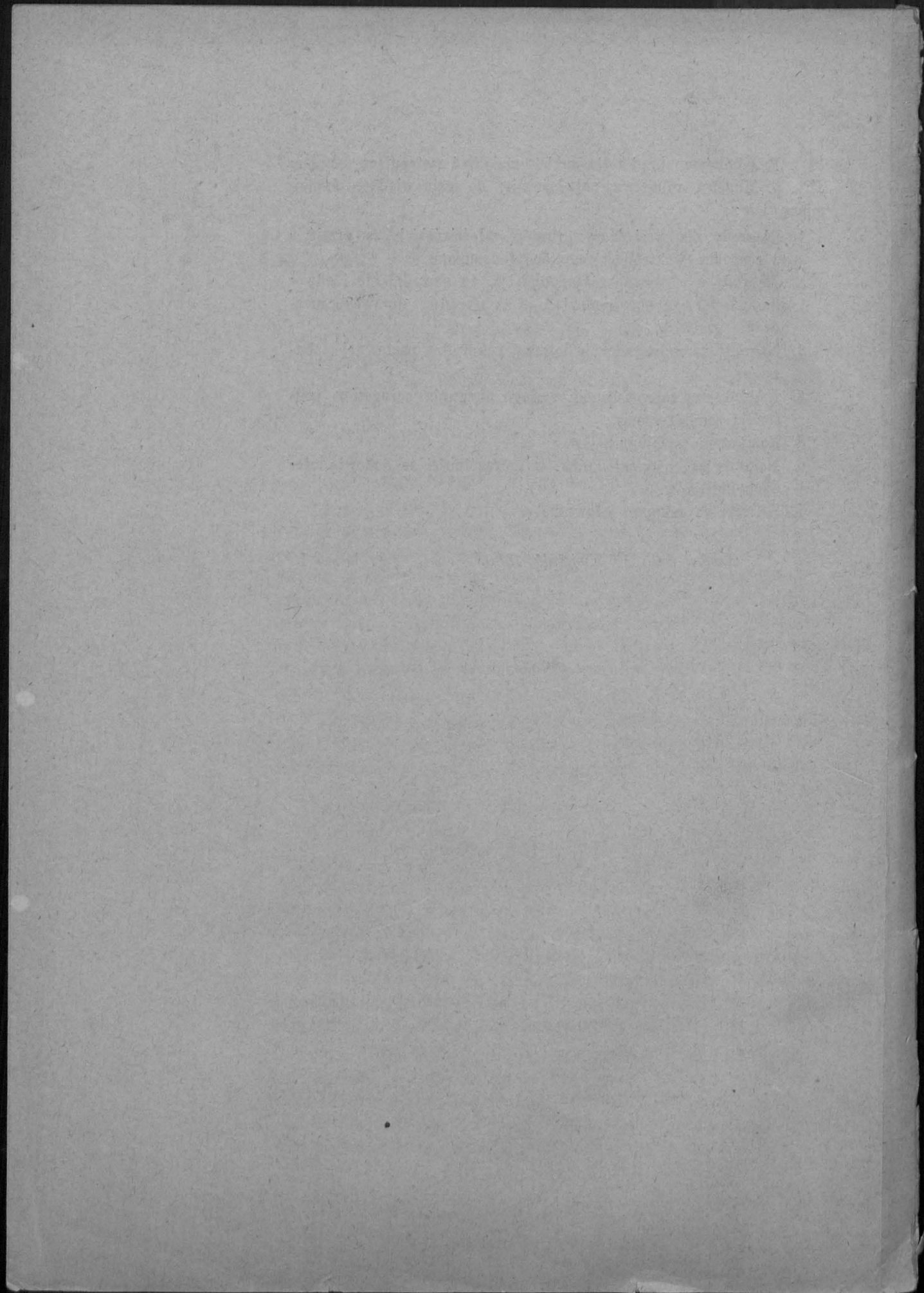
C. k. Namiestnictwo zawiadamia pod dniem 17 Kwietnia b. r. l. 3119/pr. że w skutek reskryptu Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 8. Marca l. 324 odbędzie się w Namiestnictwie tutejszem ankieta celem obmyślenia właściwych środków, mających w obec nowej ustawy o zarazie bydła ułatwić okres przejściowy, stworzony zamknięciem granicy rosyjskiej i rumuńskiej, tudzież podnieść chów bydła do tego stopnia aby kraj nie tylko zaspokajać wszechstronnie własne potrzeby, ale i zaopatrywać głównejsze miejsc a spożywcze pozakrajowe swem bydłem był w stanie.

C. k. Namiestnictwo wzywa Towarzystwo gospodarskie galic. aby wyznaczyło z swej strony trzech delegatów do rzeczonyj ankiety, która odbędzie się w dniu, później oznaczyć się mającym, pod przewodnictwem Jego Excellencji pana Namiestnika i w której uczestniczyć będzie także delegat Ministerstwa rolnictwa.

Przedmiotem obrad tejże ankiety mają być następujące, zdaniem JEx. p. Ministra rolnictwa najwłaściwiej do celu wiodące środki, mianowicie:

1. Nagrody dla posiadaczy gruntów włościańskich za przejście z gospodarstwa trójpolowego do płodozmianu.
2. Nagrody za stosowne zakładanie łąk, za nawodnianie i odwodnianie łąk, za nawożenie łąk, i za staranną uprawę i urządzenie pastwisk.
3. Nagrody za zaprowadzenie uprawy kukurudzy pastewnej i buraków.
4. Nagrody za zaprowadzenie stałego używania surogatów podściółki zamiast słomy.
5. Pomnożenie stacji buhajów.
6. Nagrody za chów jałownika, w szczególności za hodowlę młodych buhajków.
7. Zaliczki na zakupno jałownika.

Lwów, dnia 20 Kwietnia 1880.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.